

Brusel 20. července 2015
(OR. en)

10858/15

COARM 172
CFSP/PESC 393

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Č. předchozího dokumentu:	6901/1/15 REV 1 COARM 53 PESC 245
Předmět:	Uživatelská příručka ke společnému postoji Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu

Delegace naleznou v příloze aktualizovanou uživatelskou příručku ke společnému postoji Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu, ve znění potvrzeném Radou pro zahraniční věci na zasedání dne 20. července 2015.

UŽIVATELSKÁ PŘÍRUČKA KE SPOLEČNÉMU POSTOJI RADY 2008/944/SZBP,
KTERÝM SE STANOVÍ SPOLEČNÁ PRAVIDLA PRO KONTROLU VÝVOZU
VOJENSKÝCH TECHNOLOGIÍ A VOJENSKÉHO MATERIÁLU

Úvodní poznámka

Všechny členské státy se dohodly, že se budou při posuzování žádostí o vývoz zboží uvedeného v dohodnutém Společném vojenském seznamu EU řídit společným postojem Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu. Cílem uvedeného společného postoje je rovněž zlepšit sdílení informací mezi členskými státy a prohloubit vzájemné porozumění jejich politikám kontroly vývozu.

Uživatelská příručka má členskými státy při uplatňování tohoto společného postoje napomáhat. Tato příručka společný postoj nijak nenahrazuje, nýbrž shrnuje dohodnuté pokyny pro výklad jeho kritérií a pro provádění jeho článků. Je určena především úředníkům vydávajícím vývozní licence.

Tato uživatelská příručka bude pravidelně aktualizována. Nejnovější znění bude k dispozici na internetových stránkách Evropské služby pro vnější činnost.

Kapitola 1 – Postupy při udělování licence

Oddíl 1: Osvědčené postupy týkající se certifikátů konečného uživatele.....	5
Oddíl 2: Posuzování žádostí o zabudování do výrobního celku a opětovný vývoz.....	8
Oddíl 3: Ověřování po dodávce.....	9
Oddíl 4: Vývoz vojenského materiálu podléhajícího kontrole k humanitárním účelům	10
Oddíl 5: Definice.....	11

Kapitola 2 – Pokyny pro výklad kritérií

Úvod ke všem osvědčeným postupům pro výklad kritérií.....	13
Oddíl 1: Osvědčené postupy pro výklad prvního kritéria („mezinárodní závazky“).....	14
Oddíl 2: Osvědčené postupy pro výklad druhého kritéria („lidská práva“).....	40
Oddíl 3: Osvědčené postupy pro výklad třetího kritéria („vnitřní situace“)	73
Oddíl 4: Osvědčené postupy pro výklad čtvrtého kritéria („regionální stabilita“)	80
Oddíl 5: Osvědčené postupy pro výklad pátého kritéria („bezpečnost přátel a spojenců“)...	90
Oddíl 6: Osvědčené postupy pro výklad šestého kritéria („přístup k terorismu“)	103
Oddíl 7: Osvědčené postupy pro výklad sedmého kritéria („riziko odklonu“).....	121
Oddíl 8: Osvědčené postupy pro výklad osmého kritéria („udržitelný rozvoj“).....	140

Kapitola 3 – Transparentnost

Požadavky týkající se poskytování informací pro výroční zprávu EU 152

Kapitola 4 – Společný vojenský seznam EU

Společný vojenský seznam EU – odkaz na elektronickou verzi 154

Kapitola 5 – Oznámení o zamítnutí a konzultace

Pokyny týkající se oznámení o zamítnutí a konzultací – aktualizace v on-line systému 155

Oddíl 1: Osvědčené postupy týkající se certifikátů konečného uživatele

- 1.1 Pokud členský stát vyžaduje v souvislosti s vývozem zboží zahrnutého do Společného vojenského seznamu EU certifikát konečného uživatele, měl by tento certifikát obsahovat společné základní prvky. Členský stát může rovněž na základě svého uvážení vyžadovat některé další prvky.
- 1.2 Certifikát konečného uživatele by měl uvádět alespoň tyto údaje:
- údaje o vývozci (alespoň jméno, adresu a obchodní název);
 - údaje o konečném uživateli (alespoň jméno, adresu a obchodní název). V případě vývozu do společnosti, která dále prodává zboží na místním trhu, se za konečného uživatele považuje dotyčná společnost;
 - zemi konečného určení;
 - popis vyváženého zboží (druh, vlastnosti) nebo odkaz na smlouvu, která byla uzavřena s orgány země konečného určení;
 - množství nebo hodnotu vyváženého zboží;
 - podpis, jméno a postavení konečného uživatele;

- datum certifikátu konečného uživatele;
- případně doložku o konečném použití nebo doložku o zákazu opětovného vývozu;
- uvedení konečného použití zboží;
- případně závazek, že vyvážené zboží nebude použito pro účely jiné, než je uvedené užití;
- případně závazek, že zboží nebude použito k vývoji, výrobě nebo použití chemických, biologických nebo jaderných zbraní nebo raketových systémů schopných nést tyto zbraně.

1.3 Prvky, které členský stát *může* požadovat na základě svého uvážení, jsou mimo jiné tyto:

- doložka o zákazu opětovného vývozu zboží, na které se vztahuje certifikát konečného uživatele. Tato doložka by mohla mimo jiné:
 - obsahovat naprostý a bezvýhradný zákaz opětovného vývozu;
 - stanovit, že opětovný vývoz bude podléhat písemnému souhlasu orgánů původní vyvážející země;
 - umožnit opětovný vývoz bez předchozího povolení ze strany orgánů vyvážející země do zemí, které jsou uvedeny v certifikátu konečného uživatele;
- případně úplné údaje o zprostředkovateli;

- pokud vystaví certifikát konečného uživatele vláda země určení zboží, orgány vyvázející země tento certifikát ověří, aby zkontrolovaly pravost podpisu a oprávnění podepsané osoby uzavírat závazky jménem své vlády;
- závazek konečného příjemce poskytnout vyvázejícímu státu na požádání certifikát o doručení.

- 2.1 Podobně jako v případě všech žádostí o licence uplatní členské státy v plném rozsahu společný postoj rovněž na žádosti o licence na zboží, pokud je zřejmé, že toto zboží má být zabudováno do výrobních celků pro opětovný vývoz. Při posuzování těchto žádostí však členské státy vezmou mimo jiné rovněž v úvahu:
- i) politiky kontroly vývozu a účinnost systému kontroly vývozu země, kde dochází k zabudování do výrobních celků;
 - ii) význam vztahů s dotyčnou zemí v oblasti obrany a bezpečnosti;
 - iii) důležitost a význam zboží ve vztahu ke zboží, do kterého má být zabudováno, jakož i ve vztahu k jakémukoli konečnému použití hotových výrobků, které by mohlo vyvolat obavy;
 - iv) obtížnost, s jakou lze zboží nebo jeho podstatné části vyjmout ze zboží, do něhož mají být zabudovány;
 - v) oficiální subjekt, ke kterému se mají výrobky vyvážet.

- 3.1 Ačkoli je i nadále kladen důraz na kontroly vývozu ve fázi před udělením licence, může být kontrola po dodávce důležitým doplňkovým nástrojem, který posílí účinnost vnitrostátních kontrol vývozu zbraní.

Opatření po dodávce, jako například kontroly na místě nebo certifikáty o doručení, jsou zvláště účinnými nástroji, které pomáhají zabránit odklonu v rámci kupujících zemí nebo opětovnému vývozu za nežádoucích podmínek.

Za účelem dobrovolného sdílení dostupných informací se členské státy, které vykonávají kontrolu po dodávce, vybízejí, aby informovaly partnery o svých zkušenostech v této oblasti a o poznatcích obecného zájmu shromážděných pomocí opatření po dodávce.

- 4.1 V určitých případech členské státy zvažují povolení vývozu zboží uvedeného ve Společném vojenském seznamu EU k humanitárním účelům za okolností, které by jinak podle kritérií uvedených v článku 2 společného postoje mohly vést k zamítnutí takového vývozu.
- V oblastech po ukončení konfliktu může některé zboží významně přispět k bezpečnosti civilního obyvatelstva a k hospodářské obnově. Tyto vývozy nejsou nutně v rozporu s uvedenými kritérii. Tyto vývozy budou, stejně jako všechny ostatní, posuzovány jednotlivě. Členské státy budou požadovat přiměřené záruky proti zneužití těchto vývozů a ve vhodných případech přijmou opatření pro navrácení dotyčného materiálu.

Oddíl 5: Definice

5.1 Pro účely společného postojе se použijí tyto definice:

- 5.2 – „Tranzit“: činnosti, jejichž prostřednictvím je zboží (vojenský materiál) pouze přepraveno přes území členského státu.
- „Překládka“: tranzit zahrnující fyzickou vykládku zboží z dopravního prostředku použitého k dovozu, po níž následuje nové naložení (obvykle) na jiný dopravní prostředek sloužící k vývozu.

5.3 Podle článku 2 společného postojе Rady 2003/468/SZBP jsou:

- „Zprostředkovatelskou činností“ činnosti osob a subjektů:
- sjednávajících nebo organizujících transakce, které mohou zahrnovat převod položek uvedených ve Společném vojenském seznamu EU z některé třetí země do jiné třetí země; nebo
 - nakupujících nebo prodávajících tyto položky, které jsou v jejich vlastnictví, nebo zařizujících jejich převod z některé třetí země do jiné třetí země.
- 5.4 – „Vývozní licence“ je úřední oprávnění vydané vnitrostátním licenčním orgánem na vývoz nebo převod vojenského materiálu, a to na dobu určitou, nebo neurčitou. Vývozní licence zahrnují:

- licence na fyzické vývozy, včetně případu, kdy je jejich účelem licenční výroba vojenského materiálu;
- licence na zprostředkovatelskou činnost;
- licence na tranzit nebo překládku;
- licence na veškeré nehmotné přenosy programového vybavení a technologie pomocí prostředků, jako jsou elektronická média, fax nebo telefon.

Vzhledem ke značným rozdílům v postupech zpracování žádostí vnitrostátními licenčními orgány členských států by měly být povinnosti výměny informací (např. oznámení o zamítnutí) v příslušných případech splněny ve fázi před udělením licence, např. pro předběžné licence a licence na provozování marketingových činností nebo pro vyjednávání smluv.

Právní předpisy členských států stanoví případy, kdy je nutná vývozní licence.

Úvod ke všem osvědčeným postupům pro výklad kritérií

Účelem těchto osvědčených postupů je dosáhnout větší soudržnosti při uplatňování kritérií uvedených v článku 2 společného postoje Rady 2008/944/SZBP v jednotlivých členských státech, a to určením faktorů, které je třeba při posuzování žádostí o vývozní licence zvážit. Mají vést ke sdílení osvědčených postupů při výkladu kritérií, aniž by tvořily soubor pokynů; zásadní součástí tohoto procesu jsou pak jednotlivá posouzení a členské státy jsou plně oprávněny používat své vlastní výklady. Osvědčené postupy jsou určeny úředníkům vydávajícím vývozní licence a jiným úředníkům na příslušných ministerstvech a v příslušných státních úřadech, jejichž odbornost, mimo jiné v oblasti regionálních, právních (např. lidská práva, mezinárodní právo veřejné), technických, rozvojových, jakož i bezpečnostních a vojenských otázek, by měla přispět k procesu rozhodování.

Tyto osvědčené postupy budou přezkoumávány pravidelně, nebo na žádost jednoho či více členských států, nebo v důsledku budoucích změn znění kritérií obsažených v článku 2 společného postoje Rady 2008/944/SZBP.

Použití prvního kritéria

- 1.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje. První kritérium se tedy použije *a priori* na vývozy do všech přijímajících zemí bez rozdílu. Osvědčené postupy se však řídí zásadou, že by se v případě rizika porušení mezinárodních závazků nebo povinností členských států nebo EU jako celku měla provést pečlivá analýza prvního kritéria.

Účelem prvního kritéria je zejména zajistit, aby byly dodržovány sankce uvalené OSN, OBSE nebo EU, dohody o nešíření a další dohody o odzbrojení, jakož i jiné mezinárodní závazky. Všechny vývozní licence by měly být posuzovány jednotlivě a první kritérium by se mělo zohlednit tehdy, pokud nastanou obavy ohledně nedodržení mezinárodních závazků či povinností.

- 1.2 **Informační zdroje:** informace o riziku porušení mezinárodních závazků nebo povinností se vyžádají nejprve od úředníků ministerstva zahraničních věcí zabývajících se danou zemí a příslušnými dohodami o nešíření, odzbrojení nebo kontrole vývozu. Rovněž se doporučuje stanovisko diplomatických misí členských států a jiných vládních institucí, včetně zpravodajských zdrojů.

Společný informační fond EU zahrnuje zprávy vedoucích misí EU o jednotlivých zemích, databázi obsahující zamítnutí vydaná EU a závěry/prohlášení Rady EU týkající se příslušných zemí nebo bezpečnostních otázek. ESVČ pravidelně aktualizuje seznamy omezujících opatření, včetně zbrojních embarg, a tyto seznamy jsou přístupné prostřednictvím běžných informačních systémů. Obecné pokyny ohledně politiky EU v oblasti nešíření jsou obsaženy ve strategii EU proti šíření zbraní hromadného ničení a v doložkách o nešíření obsažených v dvoustranných dohodách.

Dokumentace Organizace spojených národů a dalších příslušných organizací, jako je MAAE a OPCW, by pomohla vymezit požadavky konkrétních mezinárodních režimů nebo dohod, jakož i určit politiku přijímající země v tomto ohledu.

Seznam příslušných internetových stránek je uveden v příloze I tohoto oddílu.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

- 1.3 V prvním kritériu se stanoví, že vývozní licence je zamítnuta, pokud by její vydání bylo mimo jiné v rozporu s:
- a) mezinárodními závazky členských států a s jejich závazky prosazovat plnění zbrojních embarg Organizace spojených národů, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a Evropské unie

Členské státy by měly ověřit, že uváděné nebo pravděpodobné místo určení vývozu a umístění konečného uživatele nejsou předmětem embarga uvaleného OSN, OBSE nebo EU. Jelikož je seznam zemí, nestátních útvarů a jednotlivců (jako jsou teroristické skupiny a jednotliví teroristé), na něž bylo uvaleno embargo, předmětem pravidelných změn, je třeba pozorně sledovat současné události.

Země, nestátní útvary a jednotlivci, na něž byly uvaleny sankce OSN, OBSE a EU, se do značné míry překrývají. Seznam zboží (vojenského i dvojího užití), které podléhá několika embargům vůči stejnému konečnému uživateli, se však může lišit a uložená omezení mohou být povinná nebo nepovinná. V zájmu zajištění jednotného výkladu rozsahu právně závazných sankcí OSN ze strany EU jsou příslušné rezoluce Rady bezpečnosti začleněny do práva EU v podobě rozhodnutí Rady a v případě potřeby nařízení Rady. Pokud tedy existují nejasnosti ohledně výkladu povinných sankcí OSN, je třeba konzultovat seznamy sankcí EU. Pokud jde o sankce OSN a OBSE, které nejsou právně závazné, výklad se ponechává členským státům.

Aby členské státy předešly při rozhodování o udělení licence rozporu se svými mezinárodními závazky, měly by se řídit nejprísnějšími omezeními, která jsou pro ně závazná nebo použitelná.

- b) mezinárodními závazky členských států vyplývajících ze Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, Úmluvy o zákazu biologických a toxinových zbraní a Úmluvy o zákazu chemických zbraní

SMLOUVA O NEŠÍŘENÍ JADERNÝCH ZBRANÍ (NPT)

Smlouva o nešíření jaderných zbraní je právně závaznou smlouvou. Uznává, že smluvní strany mají právo podílet se na co nejúplnější výměně zařízení, materiálu a souvisejících informací za účelem mírového využití jaderné energie. Článek I Smlouvy o nešíření jaderných zbraní však ukládá státům vlastnícím jaderné zbraně, aby žádnému příjemci nepřeváděly jaderné zbraně ani jiná jaderná zařízení. Podle čl. III odst. 2 Smlouvy o nešíření jaderných zbraní se státy vlastníci jaderné zbraně a státy nevlastníci jaderné zbraně zavázaly nepřevádět výchozí nebo zvláštní štěpný materiál nebo zařízení nebo materiál speciálně určený nebo připravovaný pro zpracování, využití nebo výrobu zvláštního štěpného materiálu žádnému státu nevlastnícímu jaderné zbraně pro mírové účely, jestliže se na toto zboží nevztahují příslušné bezpečnostní záruky (MAAE).

Zboží, materiál a zařízení spadající do oblasti působnosti smlouvy (článek I a III):

- jaderné zbraně nebo jiná jaderná výbušná zařízení;
- výchozí nebo zvláštní štěpný materiál;
- zařízení nebo materiál speciálně určený nebo připravený pro zpracování, použití nebo výrobu zvláštního štěpného materiálu.

Ve Smlouvě o nešíření jaderných zbraní nejsou zařízení a zboží uvedené výše definovány, ani v ní nejsou obsaženy jejich podrobné seznamy. Pokud jde o jaderné zbraně nebo jiná výbušná zařízení, uvádí publikace Výzkumného institutu OSN pro otázky odzbrojení (UNIDIR)¹ tuto definici: „Jaderná zbraň je zbraň sestávající z jaderné výbušniny a jejího nosiče; jaderná výbušnina je zařízením, které uvolňuje energii prostřednictvím jaderného štěpení nebo reakce štěpení a fúze (nosičem jaderných výbušnin by mohly být letecké pumy, balistické střely a střely s plochou dráhou letu, dělostřelecké granáty, námořní miny a torpéda a pozemní miny)“. Definice výchozího nebo zvláštního štěpného materiálu je uvedena ve stanovách Mezinárodní agentury pro atomovou energii (článek XX). Příslušné informace o jaderném zboží a technologiích a o jaderném zboží a technologiích dvojího užití jsou uvedeny v kontrolních seznamech Skupiny jaderných dodavatelů a Zanggerova výboru, jakož i ve Společném vojenském seznamu EU (kategorie ML 7a) a v příloze I nařízení Rady (ES) č. 428/2009, kterým se zavádí režim EU pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití, jakož i v příslušných nařízeních Rady, kterými se uvalují sankce proti některým zemím.

Při rozhodování o udělení licence na zboží a technologie, na něž se vztahuje Smlouva o nešíření jaderných zbraní, by členské státy měly zohlednit, zda je země určená smluvní stranou této smlouvy a zda jsou v platnosti nezbytné bezpečnostní záruky MAAE.

¹ *Coming to terms with security, A Lexicon for Arms Control, Disarmament and Confidence Building* (2004), publikace UNIDIR.

ÚMLUVA O ZÁKAZU BIOLOGICKÝCH A TOXINOVÝCH ZBRANÍ (BTWC)

Úmluva o zákazu biologických a toxinových zbraní je právně závaznou smlouvou, která zakazuje vývoj, výrobu, hromadění, získávání a uchovávání biologických a toxinových zbraní a jejich nosičů. Je však třeba vzít na vědomí, že podle článku X této úmluvy mají státy, které jsou stranami úmluvy, právo účastnit se co nejširší výměny zařízení, materiálu a souvisejících informací, jestliže jsou určeny k mírovým účelům.

Oblast působnosti Úmluvy o zákazu biologických a toxinových zbraní zahrnuje (článek I):

- mikrobiální nebo jiné biologické činitele nebo toxiny jakéhokoli původu či způsobu výroby, a to takových druhů a v takovém množství, které nelze odůvodnit preventivními, ochrannými nebo jinými mírovými účely;
- zbraně, zařízení nebo nosiče určené k použití takových činitelů nebo toxinů k nepřátelským účelům nebo v ozbrojeném konfliktu.

Úmluva o zákazu biologických a toxinových zbraní jako taková nezahrnuje podrobný seznam výše uvedeného zboží. Příslušné informace jsou uvedeny ve Společném vojenském seznamu EU (ML 7), na kontrolních seznamech Australské skupiny a v příloze I nařízení Rady (ES) č. 428/2009, kterým se zavádí režim EU pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití.

Při rozhodování o udělení licence na zboží a technologie, na něž se vztahuje Úmluva o zákazu biologických a toxinových zbraní, by se měla zohlednit skutečnost, že podle této úmluvy:

- se musí zamítnout žádosti o vývoz biologických činitelů takových druhů a v takovém množství, které nelze odůvodnit preventivními, ochrannými nebo jinými mírovými účely (možnými mírovými účely by mohly být tlumení nákaz nebo opatření na ochranu veřejného zdraví);
- je zakázán převod jakéhokoli druhu konvenční zbraně, vojenského zařízení nebo nosiče určeného k použití těchto činitelů k nepřátelským účelům nebo v ozbrojeném konfliktu.

ÚMLUVA O ZÁKAZU CHEMICKÝCH ZBRANÍ (CWC)

Úmluva o zákazu chemických zbraní je právně závaznou smlouvou, která zakazuje vývoj, výrobu, hromadění, převod a použití chemických zbraní a také stanoví jejich včasné zničení. Zároveň zdůrazňuje právo států, které jsou stranami úmluvy, účastnit se mezinárodní výměny vědeckých informací, chemických látek a zařízení pro účely, které úmluva nezakazuje.

Chemickými zbraněmi jsou podle definice v článku II Úmluvy o zákazu chemických zbraní, dohromady nebo odděleně, tyto položky:

- toxické chemické látky (chemické látky, které mohou zapříčinit smrt nebo dočasné ochromení) a jejich prekurzory, s výjimkou chemických látek určených k účelům, které úmluva nezakazuje;
- munice a prostředky zvláště navržené k usmrcení nebo způsobení jiné újmy na zdraví toxickým působením výše uvedených toxických chemických látek, které by se uvolnily v důsledku použití této munice a těchto prostředků;
- jakékoli vybavení zvláště navržené k použití v přímé souvislosti s použitím munice a prostředků uvedených výše.

Úmluva o zákazu chemických zbraní obsahuje souhrnnou přílohu o chemických látkách. Tato příloha je nedílnou součástí uvedené úmluvy. Příslušné informace jsou rovněž uvedeny ve Společném vojenském seznamu EU (ML 7), na kontrolních seznamech Australské skupiny a v příloze I nařízení Rady (ES) č. 428/2009, kterým se zavádí režim EU pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití.

Při rozhodování o udělení licence na zboží, na které se vztahuje Úmluva o zákazu chemických zbraní, by měly členské státy vzít v úvahu tento seznam prvků, jenž však není úplný:

- obecnou povinností států, které jsou stranami úmluvy, je zamezit převodu chemických zbraní, jak jsou uvedeny v článku II Úmluvy o zákazu chemických zbraní;
- příloha o chemických látkách, která je součástí této úmluvy, obsahuje tři seznamy chemických látek. Režim převodů je uveden v případě seznamu 1 v části VI, v případě seznamu 2 v části VII a v případě seznamu 3 v části VIII kontrolní přílohy Úmluvy o zákazu chemických zbraní. Vzhledem k překrývání kategorie ML 7 Společného vojenského seznamu EU a seznamů Úmluvy o zákazu chemických zbraní by se mělo nejprve určit, zda je předmětný chemický činitel nebo prekursor kategorie ML 7 na seznamech uvedené úmluvy, či nikoliv. Poté by se v případě žádosti o povolení k vývozu chemické látky uvedené na seznamu úmluvy měla použít pravidla pro převod stanovená v odpovídající části kontrolní přílohy úmluvy;
- podle Úmluvy o zákazu chemických zbraní nejsou zakázány výzkumné, lékařské, farmaceutické ani ochranné účely.

c) závazek členských států nevyvážet žádný druh protipěchotních min

Nejsouhrnnějším mezinárodním nástrojem, který se zabývá protipěchotními minami, je Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení z roku 1997 (takzvaná Ottawská úmluva). Smluvní strany úmluvy se kromě jiného zavázaly, že nebudou vyvážet protipěchotní miny, s výjimkou případů, kdy jsou vyváženy za účelem zničení. Dále se dohodly, že nebudou v žádném případě nikomu napomáhat, nikoho podporovat nebo nutit, aby se zabýval jakoukoli činností, jež je smluvní straně zakázána.

Některé země, přestože nejsou smluvními stranami Ottawské úmluvy, oznámily moratorium na vývoz protipěchotních min.

Při rozhodování o udělení licence v souladu se svými mezinárodními závazky členské státy, které jsou stranami Ottawské úmluvy nebo které přijaly politický závazek nevyvážet protipěchotní miny, takový vývoz zamítnou, pokud není jeho účelem zničení těchto zbraní.

- d) závazky členských států v rámci Australské skupiny, Režimu kontroly raketových technologií, Zanggerova výboru, Skupiny jaderných dodavatelů, Wassenaarského ujednání a Haagského kodexu chování proti šíření balistických raket

Nařízením Rady (ES) č. 428/2009 ze dne 5. května 2009 se zavádí režim EU pro kontrolu vývozu, přepravy, zprostředkování a tranzitu zboží dvojího užití. Příloha nařízení obsahuje úplný seznam všech produktů, které podléhají kontrolám vývozu, jakož i seznam nejzásadnějších produktů dvojího užití, které podléhají ještě přísnějším pravidlům. Tyto seznamy by mohly sloužit jako odkaz pro většinu položek, jimiž se zabývá Australská skupina, Režim kontroly raketových technologií, Zanggerův výbor, Skupina jaderných dodavatelů, Wassenaarské ujednání a Haagský kodex chování proti šíření balistických raket.

AUSTRALSKÁ SKUPINA (AG)

Australská skupina je neformálním ujednáním. Účastníci nepřebírají žádné právně závazné povinnosti: účinnost spolupráce mezi účastníky závisí výhradně na jejich odhodlání plnit cíle v oblasti nešíření chemických a biologických zbraní a na jejich vnitrostátních opatřeních zaměřených na prevenci šíření těchto zbraní.

Klíčovou zásadou v rámci závazků, které členové Australské skupiny přijali v zájmu dosažení společného přístupu ke kontrolám vývozů souvisejících s chemickými a biologickými zbraněmi, je „politika respektování rozhodnutí“ (tzv. „no undercut policy“). V případě, že jeden člen zamítne vývoz zboží uvedeného na seznamu Australské skupiny z důvodu nešíření chemických a biologických zbraní, všichni ostatní členové souhlasí s tím, že neschválí v podstatě totožné žádosti o vývozní licence, aniž by předtím konzultovali člena, který vydal původní zamítnutí.

Převod chemických nebo biologických činitelů, jež kontroluje Australská skupina, by měl být povolen, pouze pokud se vyvážející členská země ujistí, že konečné užití nesouvisí s chemickými ani biologickými zbraněmi.

Při rozhodování o udělení licence na převod by měly členské státy zvážit tento demonstrativní seznam prvků:

- význam převodu, pokud jde o možný vývoj, výrobu nebo hromadění chemických nebo biologických zbraní;
- zda zařízení, materiál nebo související technologie, které mají být převedeny, jsou vhodné k uváděnému konečnému použití;

- zda lze riziko odklonu do programů na výrobu chemických nebo biologických zbraní považovat za významné;
- zda byl konečnému uživateli v minulosti zamítnut převod nebo zda konečný uživatel odklonil nějaký předchozí povolený převod k účelům neslučitelným s cíli nešíření;
- zda existují pádné důvody se domnívat, že se příjemci podílejí na nedovolených nebo nezákonných činnostech v oblasti zadávání zakázek;
- zda existují pádné důvody se domnívat nebo zda je známo, že přijímající stát má nebo vyvíjí válečné programy s použitím chemických nebo biologických zbraní;
- zda je konečný uživatel schopen s převedeným zbožím bezpečně zacházet a skladovat jej;
- zda není vyvážené zboží určeno k opětovnému vývozu. V případě opětovného vývozu by přijímající vláda zboží řádně zkontrolovala a byla by získána dostatečná ujištění, že jakékoli opětovné předání třetí zemi bude podmíněno souhlasem uvedené přijímající vlády;
- zda přijímající stát a případné zprostředkující státy mají účinné systémy kontroly vývozu;
- zda je přijímající stát stranou Úmluvy o zákazu chemických zbraní nebo Úmluvy o zákazu biologických a toxinových zbraní a zda dodržuje své povinnosti podle těchto smluv;
- zda činy, prohlášení a politiky vlády přijímajícího státu podporují nešíření chemických a biologických zbraní a zda přijímající stát plní své mezinárodní závazky v oblasti nešíření.

REŽIM KONTROLY RAKETOVÝCH TECHNOLOGIÍ (MTCR)

Režim kontroly raketových technologií je neformálním ujednáním mezi zeměmi, které sdílí cíle nešíření bezpilotních nosičů schopných nést zbraně hromadného ničení a které usilují o koordinaci svých vnitrostátních činností vyvíjených v oblasti vývozních licencí s cílem zamezit šíření uvedených zbraní. Režim kontroly raketových technologií spočívá v dodržování společných pokynů pro vývozní politiku (pokyny Režimu kontroly raketových technologií), používaných pro ucelený společný seznam kontrolovaných položek (příloha Režimu kontroly raketových technologií týkající se zařízení, programového vybavení a technologie). Jednotlivé členské země provedly tyto pokyny v souladu se svými vnitrostátními právními předpisy a rozhodnutí o žádostech o převod se přijímají na vnitrostátní úrovni.

Při hodnocení žádostí o převod položek uvedených v příloze zohlední členské státy tyto faktory:

- obavy ohledně šíření zbraní hromadného ničení;
- schopnosti a cíle raketových a vesmírných programů přijímajícího státu;
- význam převodu, pokud jde o možný vývoj nosičů (jiných než letadla s posádkou) zbraní hromadného ničení;
- hodnocení konečného použití převodů. Pokud by převod mohl přispět k vývoji nosiče zbraní hromadného ničení, měl by být povolen až poté, co vláda přijímajícího státu poskytne patřičné ujištění že:

- předmětné zboží se použije pouze k uvedeným účelům a že toto použití nebude změněno, že zboží nebude upraveno ani nedojde k jeho reprodukci bez předchozího souhlasu vlády, která vydala povolení;
- zboží ani jeho kopie nebo odvozeniny nebudou opětovně převedeny bez souhlasu vlády, která vydala povolení;
- použitelnost příslušných mnohostranných dohod;
- riziko, že se kontrolované položky dostanou do rukou teroristických skupin a jednotlivců.

Pokud jedna členská země zamítne v podstatě totožný převod, všichni ostatní členové souhlasí s tím, že neschválí žádosti o licenci na vývoz, který je v podstatě totožný, aniž by nejprve konzultovali členský stát, který vydal původní zamítnutí.

SKUPINA JADERNÝCH DODAVATELŮ

Skupina jaderných dodavatelů je neformálním ujednáním, jehož členové se snaží přispět k nešíření jaderných zbraní prováděním pokynů pro vývoz jaderného materiálu a vývoz související s jadernou oblastí. Pokyny Skupiny jaderných dodavatelů provádí vlády jednotlivých zúčastněných států v souladu se svými vnitrostátními právními předpisy a praxí. Rozhodnutí o žádostech o povolení k vývozu se přijímají na vnitrostátní úrovni v souladu s vnitrostátními požadavky na vydávání vývozních licencí.

Podle základní zásady by dodavatelé neměli schválit převod zařízení, materiálů, programového vybavení ani souvisejících technologií uvedených v příloze:

- pro použití ve státě, který nevlastní jaderné zbraně, při činnosti vedoucí k jadernému výbuchu nebo při nezabezpečené činnosti jaderného palivového cyklu nebo
- obecně, pokud existuje nepřijatelné riziko, že budou odkloněny k takovéto činnosti, nebo pokud jsou převody v rozporu s cílem zamezit šíření jaderných zbraní, nebo
- existuje-li nepřijatelné riziko odklonu za účelem použití při činech jaderného terorismu.

Při zvažování, zda povolit převody jaderného materiálu nebo převody související s jadernou oblastí, by členské státy měly podle Skupiny jaderných dodavatelů jednat obezřetně, aby dodržely základní zásadu, a měly by zohlednit významné faktory, včetně toho,

- zda je přijímající stát stranou Smlouvy o nešíření jaderných zbraní nebo Smlouvy o zákazu jaderných zbraní v Latinské Americe nebo podobných mezinárodních právně závazných dohod o nešíření jaderných zbraní a zda je vázán platnou dohodou MAAE o zárukách vztahující se na veškeré jeho mírové jaderné činnosti;
- zda kterýkoli přijímající stát, který není stranou Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, Smlouvy o zákazu jaderných zbraní v Latinské Americe nebo podobné mezinárodní právně závazné dohody o nešíření jaderných zbraní, provádí jakékoli nezabezpečené činnosti jaderného palivového cyklu nepodléhající zárukám MAAE;
- zda je technologie související s jadernými činnostmi, která má být převedena, vhodná pro uváděné konečné použití a zda je uváděné konečné použití vhodné pro konečného uživatele;
- zda má být technologie související s jadernými činnostmi, která má být převedena, použita při výzkumu nebo vývoji, navrhování, výrobě, konstrukci, provozu nebo údržbě jakéhokoli zařízení na přepracovávání nebo obohacování;
- zda činy, prohlášení a politiky vlády přijímajícího státu podporují nešíření jaderných zbraní a zda přijímající stát plní své mezinárodní závazky v oblasti nešíření;
- zda se příjemci podílejí na nedovolených nebo nezákonných činnostech a
- zda již byl někdy konečnému uživateli některý převod zamítnut nebo zda konečný uživatel odklonil některý předchozí povolený převod k účelům neslučitelným s pokyny;

- zda je důvod se domnívat, že existuje riziko odklonu za účelem použití při činech jaderného terorismu;
- zda existuje riziko opětovných převodů zařízení, materiálu, programového vybavení nebo souvisejících technologií určených v příloze nebo převodů jakýchkoli napodobenin tohoto zboží v rozporu se základní zásadou, a to v důsledku toho, že přijímající stát nevyvinul a nedodržel vhodné a účinné vnitrostátní kontroly vývozu a překládky, jak je určeno v rezoluci Rady bezpečnosti OSN 1540.

WASSENAARSKÉ UJEDNÁNÍ

Wassenaarské ujednání o kontrole vývozu konvenčních zbraní a zboží a technologií dvojího použití je neformálním režimem kontroly vývozu. Členstvím ve Wassenaarském ujednání nevznikají zúčastněným státům právní závazky. Rozhodnutí převést jakékoli zboží nebo takový převod zamítnout je výlučně odpovědností každého zúčastněného státu. Veškerá opatření týkající se tohoto ujednání se přijímají v souladu s vnitrostátními právními předpisy a politikami a provádí se na základě rozhodnutí jednotlivých států.

Vnitrostátní politiky, včetně rozhodnutí o schválení nebo zamítnutí licence, se řídí osvědčenými postupy, pokyny nebo prvky dohodnutými v rámci tohoto ujednání. Plná znění těchto dokumentů naleznete na internetových stránkách Wassenaarského ujednání <http://www.wassenaar.org>.

Při zvažování, zda povolit převody zboží uvedeného na seznamu Wassenaarského ujednání, by členské státy měly vzít v úvahu, že mezi zásadní závazky podle Wassenaarského ujednání patří:

- zachování vnitrostátních kontrol vývozu u zboží uvedeného v kontrolních seznamech;
- dobrovolná výměna informací o převezech zbraní a citlivém zboží dvojího užití a citlivých technologiích dvojího užití, která zvýší transparentnost;
- pokud jde o zboží na seznamu střeliva, výměna informací každých šest měsíců o zásilkách konvenčních zbraní nezúčastněným státům;
- pokud jde o zboží na seznamu dvojího užití, oznámení všech licencí zamítnutých nezúčastněným státům souhrnně, a to dvakrát ročně;

- pokud jde o seznam citlivého zboží a seznam velmi citlivého zboží, oznámení všech licencí zamítnutých nezúčastněným státům jednotlivě a všech licencí udělených nezúčastněným státům souhrnně, a to dvakrát ročně;
- oznámení zúčastněným státům o schválení licence, kterou jiný zúčastněný stát zamítl během posledních tří let pro v podstatě totožnou transakci (oznámení o nerespektování rozhodnutí). Rozhodnutí převést jakékoli zboží nebo takový převod zamítnout je výlučně odpovědností každého zúčastněného státu.

ZANGGERŮV VÝBOR

Zanggerův výbor je neformálním ujednáním, které významným způsobem přispívá k výkladu čl. III odst. 2 Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, a poskytuje tak všem smluvním stranám vodítko.

Při hodnocení žádostí o převod zboží, jímž se zabývá Zanggerův výbor, zohlední členské státy tyto faktory:

- není dovoleno poskytovat žádnému státu nevlastnícímu jaderné zbraně zdrojový ani zvláštní štěpný materiál pro mírové účely, pokud zdrojový nebo zvláštní štěpný materiál nepodléhá zárukám podle dohody s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii (MAAE);
- přeje-li si vláda takovému státu dodat zdrojový nebo zvláštní štěpný materiál pro mírové účely, je povinna:
 - určit přijímajícímu státu jako podmínku dodávky, že zdrojový nebo zvláštní štěpný materiál nebo zvláštní štěpný materiál, který vzniká při jeho působení nebo je výsledkem tohoto působení, nebude odkloněn za účelem použití v jaderných zbraních nebo jiných jaderných výbušných zařízeních, a
 - ujistit se, že na dotyčný zdrojový nebo zvláštní štěpný materiál se použijí záruky stanovené za tímto účelem podle dohody s agenturou a v souladu s jejím systémem záruk;

- v případě přímých vývozů zdrojového nebo zvláštního štěpného materiálu do států nevlastnících jaderné zbraně, které nejsou stranami Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, se vláda dříve, než povolí vývoz předmětného materiálu, ujistí, že tento materiál bude podléhat dohodě s MAAE o zárukách, jakmile přijímající stát převezme za tento materiál odpovědnost, ale nejpozději v okamžiku, kdy je tento materiál doručen na místo určení;
- při vývozu zdrojového nebo zvláštního štěpného materiálu do státu vlastnícího jaderné zbraně, který není stranou Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, bude vláda požadovat dostatečné ujištění, že tento materiál nebude opětovně vyvezen do státu nevlastnícího jaderné zbraně, který není stranou Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, aniž by byla učiněna opatření pro přijetí záruk MAAE státem, který tento opětovný vývoz přijímá;
- každoročně bude předkládán výkaz o vývozech zdrojového a štěpného materiálu do států nevlastnících jaderné zbraně, které nejsou stranami Smlouvy o nešíření jaderných zbraní.

HAAGSKÝ KODEX CHOVÁNÍ PROTI ŠÍŘENÍ BALISTICKÝCH RAKET

Haagský kodex chování proti šíření balistických raket je politicky závazným nástrojem pro nešíření, který se zabývá problémem balistických raket schopných nést zbraně hromadného ničení. Hlavním cílem kodexu je zvýšit transparentnost, jakož i důvěru mezi signatářskými státy prováděním konkrétních opatření pro budování důvěry, a sice oznámení o plánovaném odpálení balistických raket a vypuštění kosmických nosných prostředků a výročních prohlášení o politikách v oblasti balistických raket a kosmických nosných prostředků.

Při rozhodování o udělení licence by měly členské státy zohlednit, zda je stát signatářem Haagského kodexu chování proti šíření balistických raket a jeho hlavních zásad:

- naléhavost předcházet šíření balistických raket schopných nést zbraně hromadného ničení a toto šíření omezovat;
- význam posilování mnohostranných nástrojů pro odzbrojení a nešíření;
- uznání, že státům by nemělo být bráněno ve využívání výhod vesmíru pro mírové účely, ale že pokud tak činí, nesmí přitom přispívat k šíření balistických raket schopných nést zbraně hromadného ničení;
- nutnost náležitých opatření pro zajištění transparentnosti programů v oblasti balistických raket a kosmických nosných prostředků.

- 1.4 **Rozhodnutí:** na základě výše uvedeného posouzení členské státy dospějí k rozhodnutí o tom, zda by vývoz představoval porušení mezinárodních závazků a povinností členského státu nebo EU a zda by měl být zamítnut.

PŘÍLOHA I (ke kapitole 2 oddílu 1)

NEVYČERPÁVAJÍCÍ SEZNAM INTERNETOVÝCH STRÁNEK S PŘÍSLUŠNÝMI INFORMAČNÍMI ZDROJI:

Seznam sankcí EU (ESVČ):

http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf

Seznam platných embarg (SIPRI):

<http://www.sipri.org/databases/embargoes>

Mezinárodní agentura pro atomovou energii (Smlouva o nešíření jaderných zbraní):

www.iaea.org

Úřad Organizace spojených národů v Ženevě (odzbrojení, Úmluva o zákazu biologických a toxinových zbraní):

www.unog.ch

Organizace pro zákaz chemických zbraní:

www.opcw.org

Mezinárodní kampaň za zákaz nášlapných min:

www.icbl.org

Ženevské mezinárodní centrum pro humanitární odminování:

www.gichd.ch

Australská skupina:

www.australiagroup.net

Režim kontroly raketových technologií:

www.mtcr.info

Zanggerův výbor:

www.zanggercommittee.org

Skupina jaderných dodavatelů:

www.nuclearsuppliersgroup.org

Wassenaarské ujednání:

www.wassenaar.org

Haagský kodex chování proti šíření balistických raket:

www.hcoc.at

Použití druhého kritéria

- 2.1 Společný postoj 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje. Druhé kritérium se tedy vztahuje *a priori* na vývozy do všech přijímajících zemí bez rozdílu. Protože však druhé kritérium stanovuje spojitost s dodržováním lidských práv a s dodržováním mezinárodního humanitárního práva v zemi konečného určení, měla by se zvláštní pozornost věnovat vývozu vojenských technologií nebo vojenského materiálu do zemí, které jeví známky porušování lidských práv nebo mezinárodního humanitárního práva.
- 2.2 **Informační zdroje:** společný fond informačních zdrojů EU, který je dostupný všem členským státům, zahrnuje zprávy vedoucích misí EU, strategie EU v oblasti lidských práv týkající se jednotlivých zemí a v určitých případech i prohlášení nebo závěry Rady EU o příslušných přijímajících zemích. Tyto dokumenty obvykle již zohledňují informace dostupné z jiných mezinárodních orgánů a informačních zdrojů. Vzhledem k nezbytnému posouzení každého jednotlivého případu a specifičnosti každé žádosti o licenci lze další informace případně získávat:

- od diplomatických misí členských států a jiných vládních institucí;
- z dokumentace Organizace spojených národů, Mezinárodního výboru Červeného kříže a dalších mezinárodních a regionálních subjektů;
- ze zpráv mezinárodních nevládních organizací;
- ze zpráv místních nevládních organizací zabývajících se lidskými právy a z jiných spolehlivých místních zdrojů;
- od občanské společnosti.

EU navíc navrhla a přijala zvláštní obecné zásady, které mají tvořit rámec pro ochranu a prosazování lidských práv ve třetích zemích, jako jsou obecné zásady týkající se trestu smrti, mučení, dětí v ozbrojených konfliktech a obránců lidských práv. Nevyčerpávající seznam příslušných internetových stránek je uveden v příloze I.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

2.3 Základní pojmy: druhé kritérium zahrnuje několik základních pojmů, které by měly být zohledněny při jakémkoli hodnocení a které jsou vyzdviženy v následujícím textu.

„Po posouzení přístupu přijímající země k příslušným zásadám zavedeným mezinárodními nástroji v oblasti lidských práv členské státy:

- a) zamítnou vývozní licenci, jestliže existuje zřejmé riziko, že vojenské technologie nebo vojenský materiál, které mají být vyvezeny, mohou být použity pro vnitřní represi;
- b) vydávají licence se zvláštní obezřetností a opatrností u zemí, kde jsou podle hodnocení příslušných orgánů Organizace spojených národů, Evropské unie nebo Rady Evropy vážně porušována lidská práva, přičemž budou postupovat případ od případu a vezmou v úvahu povahu vojenských technologií nebo vojenského materiálu.“

„Po posouzení přístupu přijímající země k příslušným zásadám zavedeným nástroji v oblasti mezinárodního humanitárního práva členské státy:

- c) zamítnou vývozní licenci, jestliže existuje zřejmé riziko, že vojenské technologie nebo vojenský materiál, které mají být vyvezeny, mohou být použity k závažnému porušování mezinárodního humanitárního práva.“

„Technologiemi nebo materiálem, které by mohly být použity pro vnitřní represi, se pro tyto účely bude mimo jiné rozumět technologie nebo materiál, u kterých (nebo u jim podobných) bylo prokázáno používání pro vnitřní represi navrhovaným konečným uživatelem, nebo technologie nebo materiál, u nichž je důvod se domnívat, že nebudou dodány pro deklarované konečné užití nebo deklarovanému konečnému uživateli, ale že budou použity pro vnitřní represi. V souladu s článkem 1 tohoto společného postoje bude pečlivě zvažován charakter technologií nebo materiálu, zvláště jsou-li určeny pro účely vnitřní bezpečnosti.

Vnitřní represe zahrnuje mimo jiné mučení a jiné kruté, nelidské a ponižující zacházení nebo trestání, okamžité nebo svévolné popravy, zmizení, svévolné zadržení nebo jiné významné porušování lidských práv a základních svobod, jak jsou stanoveny v příslušných mezinárodních nástrojích týkajících se lidských práv, včetně Všeobecné deklarace lidských práv a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.“

Při posuzování, zda existuje zřejmé riziko, že by navrhovaný vývoz mohl být použit k vnitřní represi, by měly členské státy zvážit dosavadní jednání navrhovaného konečného uživatele, pokud jde o dodržování lidských práv, a dosavadní jednání přijímající země obecně. K tomuto dosavadnímu jednání přijímající země patří i politické směřování vlády přijímající země; významné události z poslední doby, mimo jiné včetně dopadu „boje proti terorismu“; účinná ústavní ochrana lidských práv; odborná příprava v oblasti lidských práv pro hlavní aktéry (například donucovací orgány); beztrestnost porušování lidských práv; nezávislé monitorovací subjekty a národní instituce pro prosazování nebo ochranu lidských práv.

2.4 **Mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv:** nevyčerpávající seznam hlavních mezinárodních a regionálních nástrojů je uveden v příloze II.

Tyto nástroje a jejich příslušné dodatkové protokoly představují hlavní mezinárodní normy a standardy v oblasti lidských práv a základních svobod. Zaručují občanská a politická práva (jako je mimo jiné právo na život; zákaz otroctví a nucené práce; svoboda a osobní bezpečnost; rovnost před zákonem; spravedlivý proces a účinná právní ochrana; svoboda projevu a informací; svoboda shromažďování; svoboda pohybu; svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání; právo vyhledat útočiště a požívat azylu); práva žen; práva dětí; nediskriminaci; práva menšin a původního obyvatelstva; hospodářská, sociální a kulturní práva.

2.5 **Přístup přijímající země:** při posuzování, zda určitá země respektuje a dodržuje veškerá lidská práva a základní svobody, by se měly ve vhodných případech zohlednit tyto ukazatele:

- odhodlání vlády přijímající země dodržovat lidská práva a zlepšovat situaci v oblasti lidských práv a stíhat osoby porušující lidská práva;
- dosavadní provádění příslušných mezinárodních a regionálních nástrojů v oblasti lidských práv prostřednictvím vnitrostátní politiky a praxe;
- dosavadní ratifikace příslušných mezinárodních a regionálních nástrojů v oblasti lidských práv ze strany předmětné země;
- míra spolupráce s mezinárodními a regionálními mechanismy v oblasti lidských práv (např. orgány ustavenými smlouvami OSN a zvláštními postupy);

- politická vůle jednat o vnitrostátních záležitostech týkajících se lidských práv transparentním způsobem, například formou dvoustranných nebo vícestranných dialogů s EU nebo s jinými partnery, včetně občanské společnosti.

2.6 ***Závažné případy porušování lidských práv***: ve Vídeňské deklaraci a akčním plánu, přijatými na světové konferenci o lidských právech ve Vídni v červnu roku 1993, byl znovu potvrzen slavnostní závazek všech států dostát svým povinnostem, pokud jde o podporu všeobecného respektování, dodržování a ochrany všech lidských práv a základních svobod pro všechny osoby v souladu s Chartou Organizace spojených národů, dalšími nástroji souvisejícími s lidskými právy a mezinárodním právem. Byly rovněž znovu potvrzeny zásady univerzality, nedělitelnosti, vzájemné závislosti a souvztažnosti všech lidských práv.

Pokud má být porušení lidských práv kvalifikováno jako „závažné“, je třeba každou situaci vyhodnotit podle individuálních okolností případu a zohlednit přitom všechna příslušná hlediska. Relevantním prvkem posuzování je povaha předmětného porušení a jeho následky. Soustavné nebo rozšířené porušování lidských práv jasně poukazují na závažnost situace v oblasti lidských práv. Porušování práv však nemusí být nutně soustavné nebo rozšířené, aby bylo pro účely posuzování podle druhého kritéria považováno za „závažné“. Podle druhého kritéria je hlavním faktorem posuzování, zda příslušné orgány OSN, EU nebo Rady Evropy (uvedené v příloze III) shledaly, že v přijímající zemi dochází k vážnému porušování lidských práv. V tomto ohledu není nutné, aby tyto příslušné orgány samy výslovně použily pojem „závažné“; postačuje, pokud stanoví, že došlo k porušení. Konečné hodnocení, zda se jedná za těchto okolností o porušení závažné, musí provést členské státy. Skutečnost, že tyto orgány rozhodnutí neučinily, by neměla členským státům bránit v nezávislém zhodnocení, zda došlo k takovému závažnému porušení.

- 2.7 ***Vnitřní represe, zřejmé riziko, „mohl by“/„může“, případ od případu:*** znění druhého kritéria poskytuje rozsáhlou řadu příkladů toho, co představuje vnitřní represí. Posouzení, zda existuje zřejmé riziko, že by navrhovaný vývoz mohl být použit ke spáchání takovýchto činů nebo k nim napomoci, však vyžaduje podrobnou analýzu. Je třeba upozornit, že v textu je spojení „zřejmé riziko“ uvedeno v kombinaci se slovy „mohou být“, což znamená, že je zapotřebí méně důkazů než v případě zřejmého rizika, že vojenské technologie nebo vojenský materiál budou použity k vnitřní represí.

Analýza zřejmého rizika musí ve všech jednotlivých případech vycházet z posouzení dostupných důkazů týkajících se minulé a současné situace, pokud jde o přijímající stát / navrhovaného konečného uživatele, jakož i veškerých zjistitelných tendencí nebo očekávaných událostí, u kterých lze důvodně předpokládat, že navodí podmínky, které by mohly vést k represivním akcím (např. nastávající volby). Nejprve by se mohly položit mimo jiné tyto otázky:

- Bylo v prohlášeních nebo závěrech Rady EU v negativní souvislosti poukázáno na chování přijímajícího státu nebo navrhovaného konečného uživatele?
- Bylo poslední dobou ve zprávách vedoucích misí EU vyjádřeno znepokojení ohledně přijímající země / navrhovaného konečného uživatele?
- Vyjádřily znepokojení jiné mezinárodní nebo regionální orgány (např. OSN, Rada Evropy či OBSE)?
- Shodují se zprávy o znepokojení od místních nebo mezinárodních nevládních organizací a sdělovacích prostředků?

Před potvrzením jakékoli analýzy bude důležité patřičně zvážit stávající situaci v přijímajícím státě. Může se stát, že v minulosti sice došlo k případům zneužití, avšak přijímající stát podnikl v reakci na vnitrostátní nebo mezinárodní tlak nebo v důsledku vnitřních změn ve vládě kroky vedoucí ke změně chování. Lze zvážit tyto otázky:

- Souhlasil přijímající stát s vnějším nebo jiným nezávislým monitorováním nebo vyšetřováním údajných represivních akcí?
- Pokud ano, jak reagoval na případná zjištění, nebo jak je zohlednil?
- Změnila se vláda přijímajícího státu tak, aby bylo možné věřit ve změnu politiky nebo praxe?
- Provádí se nějaké programy EU nebo jiné vícestranné nebo dvoustranné programy s cílem dosáhnout změny nebo reformy?

Polehčující okolnosti, jako je větší otevřenost a probíhající dialog, jehož účelem je řešit znepokojení ohledně lidských práv v přijímajícím státě, mohou vést k možnosti příznivějšího hodnocení. Je však důležité si uvědomit, že pouhá skutečnost, že od doby posledních vysoce medializovaných případů represe v přijímajících státech již uplynula značná doba, není spolehlivým ukazatelem toho, že žádné zřejmé riziko neexistuje. Mají-li být jednotlivé případy řádně posouzeny, nelze aktuální informace ze spolehlivých zdrojů žádným způsobem nahradit.

2.8 ***Povaha vojenských technologií nebo vojenského materiálu*** je důležitým kritériem posuzování všech žádostí. Je nesmírně důležité, aby veškerá hodnocení vojenského materiálu podle druhého kritéria byla realistická (to znamená: jsou předmětné položky skutečně použitelné jako nástroj represe?). Je však rovněž důležité si uvědomit, že celá škála vojenského materiálu byla prokazatelně použita k páchání represivních činů nebo napomáhání k nim. Položky, jako jsou obrněná přepravní vozidla, pancéřová ochrana a zařízení pro komunikaci a ostrahu, mohou sehrát důležitou úlohu při napomáhání represí.

2.9 Rozhodnutí rovněž do značné míry závisí na posouzení ***konečného uživatele***. Jsou-li položky určeny pro policii nebo bezpečnostní složky, je důležité stanovit, které konkrétní části těchto složek přijímajícího státu mají být doručeny. Je třeba mít též na vědomí, že neexistuje žádné pevné pravidlo stanovující, které části bezpečnostních složek se mohou podílet na represí. Například armáda může v mnoha státech hrát při represích určitou úlohu, zatímco v jiných k takovým případům nikdy nedošlo.

Nejprve by se mohly položit mimo jiné tyto otázky:

- Byl tento materiál v minulosti použit k represí v přijímajícím státě nebo jinde?
- Pokud nebyl, jaká je pravděpodobnost, že bude takto použit v budoucnu?
- Kdo je konečný uživatel?

- Jaká je úloha konečného uživatele v přijímajícím státě?
- Podílí se konečný uživatel na represii?
- Existují nějaké relevantní zprávy o takové účasti?

2.10 ***Příslušné zásady zavedené nástroji v oblasti mezinárodního humanitárního práva:***

mezinárodní humanitární právo (rovněž známé jako „právo ozbrojených konfliktů“ nebo „právo válečné“) je souborem pravidel, jejichž účelem je chránit v dobách válečného konfliktu osoby, které se neúčastní nebo se přestaly účastnit nepřátelských akcí (například civilní obyvatelstvo, zranění, nemocní a zajatí bojovníci), a upravovat vedení nepřátelských akcí (tj. prostředky a způsoby vedení boje). Uplatňuje se v situacích ozbrojeného konfliktu a nepoužívá se, pokud stát může používat síly zákonnou cestou. Mezinárodní humanitární právo ukládá povinnosti všem stranám ozbrojeného konfliktu, včetně organizovaných ozbrojených skupin.

Hlavními zásadami mezinárodního humanitárního práva týkajícími se používání zbraní v ozbrojeném konfliktu jsou pravidla rozlišování, pravidlo proti nerozlišujícím útokům, pravidlo proporcionality, pravidlo týkající se uskutečnitelných preventivních opatření, pravidlo ohledně zbytečných zranění nebo nadměrného utrpení a pravidlo týkající se ochrany životního prostředí.

Nejdůležitějšími nástroji mezinárodního humanitárního práva jsou čtyři Ženevské úmluvy z roku 1949 a jejich dodatkové protokoly z roku 1977. Doplnují je smlouvy o konkrétních záležitostech včetně zákazů určitých zbraní a ochrany určitých kategorií osob a předmětů, jako jsou děti a kulturní statky (viz příloha IV, v níž je uveden seznam hlavních smluv).

Příslušné otázky ohledně ratifikace a provádění smluv z oblasti mezinárodního humanitárního práva v jednotlivých státech zahrnují:

- ratifikaci čtyř Ženevských úmluv z roku 1949 a jejich dodatkových protokolů z roku 1977;
- ratifikaci dalších klíčových smluv v oblasti mezinárodního humanitárního práva;
- ratifikaci smluv, které obsahují jasné zákazy či omezení vztahující se na převody konkrétních zbraní;
- otázku, zda přijímající země přijala vnitrostátní právní předpisy či nařízení požadovaná nástroji mezinárodního humanitárního práva, jejichž je stranou.

2.11 **Závažné porušování mezinárodního humanitárního práva** zahrnuje vážné porušování čtyř Ženevských úmluv z roku 1949. Jednotlivé úmluvy vymezují, v čem spočívají závažná porušení (články 50, 51, 130 a 147). Články 11 a 85 dodatkového protokolu I z roku 1977 rovněž zahrnují širší škálu činů, které se považují za závažné porušení uvedeného protokolu. Seznam těchto definic je uveden v příloze V. Římský statut Mezinárodního trestního soudu zahrnuje i další závažná porušení právních předpisů a zvyklostí platných v mezinárodním ozbrojeném konfliktu i v ozbrojeném konfliktu nemajícím mezinárodní charakter, která definuje jako válečné zločiny (čl. 8, pododdíly b), c) a e); úplné znění Římského statutu viz <http://legal.un.org/icc/statute/rome fra.htm>).

- Nedopustil se porušení aktér, za nějž je odpovědný stát? (Např. státní orgány včetně ozbrojených sil; osoby či subjekty pověřené výkonem části vládní moci; osoby či skupiny jednající v souladu s jejich pokyny nebo pod jejich vedením či kontrolou; případy porušování spáchané soukromými osobami či skupinami, které stát uznává a přijímá jako vlastní jednání).
- Provedla přijímající země opatření s cílem zabránit porušování ze strany svých občanů nebo na svém území a potlačit je?
- Vyšetřila přijímající země údajná porušení ze strany svých občanů nebo na svém území?
- Vyhledala přijímající země své občany nebo osoby pobývající na jejím území odpovědné za porušování mezinárodního humanitárního práva a stíhala je (nebo vydala)?
- Spolupracovala přijímající země s jinými státy, ad hoc tribunály nebo s Mezinárodním trestním soudem v souvislosti s trestním řízením týkajícím se porušování mezinárodního humanitárního práva?

2.12 Článek 7 odst. 1 písm. b) bod i) **Smlouvy o obchodu se zbraněmi** („závažné porušení mezinárodního humanitárního práva“), čl. 7 odst. 1 písm. b) bod ii) této smlouvy („závažné porušení mezinárodního práva v oblasti lidských práv“) a čl. 7 odst. 4 této smlouvy („násilí založené na pohlaví a násilí páchané na ženách a dětech“)

Smlouva o obchodu se zbraněmi obsahuje ustanovení podobné kritériu 2 společného postoje EU. V článku 7 se uvádí:

„Vývoz a posouzení vývozu

1. Pokud není vývoz zakázán podle článku 6, vyvážející Smluvní strana před povolením vývozu konvenčních zbraní uvedených v článku 2 (1) či položek uvedených v člancích 3 a 4 v rámci své jurisdikce a svého vnitrostátního kontrolního systému a s uvážením relevantních faktorů, včetně informací poskytnutých dovážejícím Státem podle ustanovení článku 8(1), objektivním a nediskriminačním způsobem posoudí, zda tyto konvenční zbraně či položky nemohou potenciálně:

[...]

b) být použity k:

i) závažnému porušení mezinárodního humanitárního práva, nebo takového porušení umožnit;

ii) závažnému porušení mezinárodního práva v oblasti lidských práv, nebo takového porušení umožnit;

[...]“

Výše uvedená ustanovení týkající se kritéria 2 se rovněž plně vztahují na provádění čl. 7 odst. 1 písm. b) bodů i) a ii).

Smlouva o obchodu se zbraněmi rovněž obsahuje ustanovení odkazující na zvláštní formu porušení lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, která sice nejsou výslovně uvedena ve společném postoji, avšak vztahuje se na ně kritérium 2; touto zvláštní formou je násilí založené na pohlaví či násilí páchané na ženách a dětech.

V čl. 7 odst. 4 se uvádí:

„4. Při posuzování vezme vyvážející Smluvní strana v úvahu riziko, že by konvenční zbraň uvedená v článku 2 (1) či položky uvedené v člancích 3 a 4 mohly být použity k páčení závažného násilí založeného na pohlaví či závažného násilí na ženách a dětech nebo páčení takového násilí umožnit.“

V souladu s těmito ustanoveními Smlouvy o obchodu se zbraněmi by otázka násilí založeného na pohlaví a násilí páchaného na ženách a dětech měla být při posuzování kritéria 2 zohledněna. Násilné činy páchané na základě pohlaví porušují řadu zásad v oblasti lidských práv, které jsou zakotveny v mezinárodních nástrojích, a pokud jsou páčány během ozbrojeného konfliktu, mohou znamenat porušení mezinárodního humanitárního práva. Obvyklými případy násilí páchaného na základě pohlaví jsou sexuální násilí (včetně znásilnění), nucená prostituce, obchodování s lidmi, domácí násilí a nucené sňatky.

Způsob, jímž EU chápe dodržování právních předpisů v oblasti lidských práv a mezinárodního humanitárního práva, v plném rozsahu zahrnuje činy uvedené v čl. 7 odst. 4 Smlouvy o obchodu se zbraněmi. Kritérium 2 tedy v plném rozsahu zahrnuje povinnosti vyplývající z čl. 7 odst. 4 uvedené smlouvy.

- 2.13 **Zřejmé riziko:** podrobné posouzení rizika, že navrhovaný vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu bude použit k vážnému porušování mezinárodního humanitárního práva, by mělo zahrnovat prošetření dosavadního dodržování mezinárodního humanitárního práva ze strany příjemce, jeho záměrů vyjádřených prostřednictvím formálních závazků a jeho schopnosti zajistit, aby byly vojenský materiál nebo vojenské technologie, které byly převedeny, použity v souladu s mezinárodním humanitárním právem a nebyly odkloněny či převedeny na jiná místa určení, kde by mohly být použity k vážnému porušování tohoto práva.

Ojediné případy porušení mezinárodního humanitárního práva nutně nevypovídají o postoji přijímající země k mezinárodnímu humanitárnímu právu a samy o sobě nemohou být považovány za důvod odmítnutí převodu zbraní. Příčinou k vážným obavám by mělo být odhalení určitých modelů porušování práva nebo skutečnost, že přijímající země neučinila příslušná opatření, aby porušování práva potrestala.

Společný článek 1 Ženevských úmluv se všeobecně interpretuje jako ukládání povinnosti třetím zemím, které nejsou zapojeny do ozbrojeného konfliktu, aby nepodněcovaly některou ze stran ozbrojeného konfliktu k porušování mezinárodního humanitárního práva, ani nepodnikaly nic, co by k takovému porušování přispělo, a aby učinily příslušné kroky k tomu, aby toto porušování práva ustalo. Mají zvláštní povinnost zapojit se do jednání se státy nebo ozbrojenými skupinami, na něž by mohly mít nějaký vliv. Při „zajišťování dodržování“ mezinárodního humanitárního práva lze za zvláště vlivné považovat státy vyrábějící a vyvážející zbraně, protože mohou poskytnout, nebo odepřít prostředky sloužící k určitým aktům vážného porušování práva. Tyto státy by tudíž měly postupovat se zvláštní obezřetností, aby zajistily, že zboží, které vyváží, není využíváno k vážnému porušování mezinárodního humanitárního práva.

Povinnosti stanovené ve společném postoji 2008/944/SZBP jsou v souladu s povinnostmi stanovenými v čl. 7 odst. 3 Smlouvy o obchodu se zbraněmi.

Je třeba zvážit mimo jiné tyto související otázky:

- Existují v dotyčné zemi právní předpisy zakazující a trestající porušování mezinárodního humanitárního práva?
- Uložila přijímající země svým vojenským velitelům, aby těm, kdo spadají pod jejich velení, bránili v porušování mezinárodního humanitárního práva, aby takové porušování potlačovali a přijímali proti němu opatření?
- Ratifikovala přijímající země Římský statut Mezinárodního trestního soudu?

- Spolupracuje přijímající stát s dalšími státy, ad hoc tribunály nebo s Mezinárodním trestním soudem v souvislosti s trestním řízením týkajícím se porušování uvedeného práva?
- Je stanovena minimální věková hranice pro nábor (povinný i dobrovolný) osob do ozbrojených sil?
- Byla přijata právní opatření zakazující a trestající nábor dětí nebo jejich využívání při nepřátelských akcích?
- Vzdělává a školí přijímající země své vojenské důstojníky i řadové vojáky, pokud jde o uplatňování pravidel mezinárodního humanitárního práva? (například během vojenských cvičení)
- Bylo mezinárodní humanitární právo začleněno do vojenské doktríny a do vojenských příruček, pravidel zapojení, pokynů a nařízení?
- Jsou k dispozici právní poradci se znalostí mezinárodního humanitárního práva, kteří poskytují ozbrojeným silám poradenství?
- Byla přijata stejná opatření k zajištění dodržování mezinárodního humanitárního práva rovněž ze strany dalších ozbrojených osob, které působí v situacích, na něž se vztahuje mezinárodní humanitární právo?
- Byly zavedeny mechanismy, včetně disciplinárních a trestních sankcí, s cílem zajistit odpovědnost za porušování mezinárodního humanitárního práva ze strany ozbrojených sil a jiných ozbrojených osob?
- Existuje nezávislé a fungující soudnictví schopné stíhat vážné porušování mezinárodního humanitárního práva?

- Hrozí náhlá nebo neočekávaná změna vládních nebo mocenských struktur, která by mohla nepříznivě ovlivnit ochotu či schopnost příjemce dodržovat mezinárodní humanitární právo? (např. rozpad státních struktur)
- Je konečný uživatel schopen využívat vojenský materiál v souladu s mezinárodním humanitárním právem? (např. jsou-li vojenské zbraně převáděny jiným ozbrojeným osobám, než jsou ozbrojené síly působící v situacích, na něž se vztahuje mezinárodní humanitární právo, byly tyto osoby proškoleny v oblasti mezinárodního humanitárního práva?)
- Je konečný uživatel schopen udržovat a rozmísťovat tyto technologie nebo materiál? (Pokud ne, lze mít oprávněné obavy ohledně způsobu využívání a ohledně odklonu k jiným aktérům.)
- Zavedl uvedený konečný uživatel odpovídající postupy pro řízení zásob a bezpečnost, včetně přebytečných zbraní a střeliva?
- Je o přijímající zemi známo, že má problémy s krádežemi a úniky ze zásob nebo s korupcí?
- Má přijímající země problémy s nedovoleným obchodováním se zbraněmi? Působí v dané zemi skupiny zabývající se nedovoleným obchodováním se zbraněmi?
- Jsou v přijímající zemi adekvátní hraniční kontroly, nebo je známo, že jsou hranice propustné?
- Má přijímající země účinný systém kontroly převodu zbraní? (Dovoz, vývoz, tranzit a překládka)

- Je příjemce skutečným konečným uživatelem vojenských technologií nebo vojenského materiálu, přistoupí na ověření této skutečnosti a zaručí se, že je bez povolení dodávajícího státu nepřevéde třetím stranám?

2.14 **Odklon:** dále je třeba zvážit otázku vnitřního odklonu. Možnost, že dojde k vnitřnímu odklonu, lze v některých případech vyvodit z povahy vojenských technologií nebo vojenského materiálu a z totožnosti konečného uživatele. Je třeba zvážit tyto otázky:

- Má uváděný konečný uživatel oprávněnou potřebu těchto vojenských technologií nebo vojenského materiálu? Nebo jsou předmětné položky vhodnější pro jinou část bezpečnostních složek?
- Vydali bychom licenci, kdyby byla konečným uživatelem jiná část bezpečnostních složek přijímajícího státu?
- Mají různé části bezpečnostních sil samostatné kanály pro pořizování vojenského materiálu? Existuje možnost, že by mohl být materiál přesměrován do jiné části složek?

2.15 **Rozhodnutí:** na základě informací a vyhodnocení prvků uvedených výše v bodech 2.3 až 2.14 dospějí členské státy k rozhodnutí o tom, zda má být navržený vývoz na základě druhého kritéria zamítnut.

NĚKTERÉ INTERNETOVÉ STRÁNKY S PŘÍSLUŠNÝMI ZDROJI INFORMACÍ:

Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro lidská práva (www.ohchr.org)

Organizace spojených národů (www.un.org; <http://untreaty.un.org>)

Mezinárodní výbor Červeného kříže (www.icrc.org)

Rada Evropy (www.coe.int)

Evropská unie (<http://europa.eu>)

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (www.osce.org)

Organizace amerických států (www.oas.org)

Africká unie (www.au.int)

Amnesty International (www.amnesty.org)

Human Rights Watch (www.hrw.org)

Mezinárodní federace lidských práv (www.fidh.org)

Světová organizace proti mučení (www.omct.org)

Asociace pro prevenci mučení (www.apr.ch)

Mezinárodní výbor juristů (www.icj.org)

DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ:

Mezinárodní trestní soud a tribunály ad hoc

Mezinárodní agentury působící v přijímajícím státě

International Crisis Group

Coalition to Stop the Use of Child Soldiers

Small Arms Survey

SIPRI a jiné výzkumné instituty

Vojenské příručky (pokyny pro ozbrojené síly)

ZÁKLADNÍ MEZINÁRODNÍ A REGIONÁLNÍ NÁSTROJE V OBLASTI LIDSKÝCH PRÁV

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ:

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR)

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR)

Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech (ICCPR-OP1)

Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech týkající se zrušení trestu smrti (ICCPR-OP2-DP)

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (CERD)

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW)

Opční protokol k Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW-OP)

Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CAT);

Opční protokol k úmluvě proti mučení (CAT-OP)

Úmluva o právech dítěte (CRC)

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů (CRC-OP-AC)

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii (CRC-OP-SC)

Úmluva o postavení uprchlíků z roku 1951

Protokol o právním postavení uprchlíků z roku 1967

Římský statut Mezinárodního trestního soudu

REGIONÁLNÍ NÁSTROJE:

VE VZTAHU K ČLENSKÝM STÁTŮM RADY EVROPY:

Evropská úmluva o lidských právech, včetně protokolů 6 a 13 týkajících se zrušení trestu smrti

Evropská úmluva o zabránění mučení

VE VZTAHU K ČLENSKÝM STÁTŮM ORGANIZACE AMERICKÝCH
STÁTŮ:

Meziamerická úmluva o lidských právech

Dodatkový protokol k Americké úmluvě o lidských právech v oblasti hospodářských, sociálních
a kulturních práv, salvádorský protokol

Protokol k Americké úmluvě o lidských právech týkající se zrušení trestu smrti;

Meziamerická úmluva o nuceném mizení osob

Meziamerická úmluva o předcházení mučení a jeho trestání

VE VZTAHU K ČLENSKÝM STÁTŮM AFRICKÉ UNIE:

Africká charta lidských práv a práv národů

Protokol k Africké chartě lidských práv a práv národů o zřízení Afrického soudu lidských práv a práv národů

Protokol k Africké chartě o lidských právech a právech národů o právech žen v Africe

Africká charta práv a blaha dítěte

VE VZTAHU K ČLENSKÝM STÁTŮM ARABSKÉ LIGY:

Arabská charta lidských práv

**PŘÍSLUŠNÉ ORGÁNY OSN, RADY EVROPY NEBO EU, KTERÉ MOHOU STANOVIT, ŽE
DOŠLO K ZÁVAŽNÉMU PORUŠENÍ LIDSKÝCH PRÁV:**

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ:

Valné shromáždění (včetně rezolucí týkajících se konkrétních zemí)

Rada bezpečnosti

Rada pro lidská práva a Hospodářská a sociální rada

Úřad vysokého komisaře Organizace spojených národů pro lidská práva

Zvláštní postupy a jiní držitelé mandátů

Orgány zřízené smlouvami

RADA EVROPY:

Výbor ministrů Rady Evropy

Parlamentní shromáždění

Evropský soud pro lidská práva

Komisař Rady Evropy pro lidská práva

Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI)

Evropský výbor pro prevenci mučení (CPT)

EVROPSKÁ UNIE:

Evropská rada

Prohlášení orgánů SZBP

Společné postoje a prohlášení EU týkající se konkrétních zemí

Výroční zpráva EU o lidských právech

Zprávy vedoucích misí EU týkající se lidských práv a strategie EU v oblasti lidských práv pro jednotlivé země

Usnesení a prohlášení Evropského parlamentu

HLAVNÍ SMLOUVY V OBLASTI MEZINÁRODNÍHO HUMANITÁRNÍHO PRÁVA

Úmluva (I) o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli, Ženeva dne 12. srpna 1949

Úmluva (II) o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři, Ženeva dne 12. srpna 1949

Úmluva (III) o zacházení s válečnými zajatci, Ženeva dne 12. srpna 1949

Úmluva (IV) o ochraně civilních osob za války, Ženeva dne 12. srpna 1949

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám ze dne 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů, Ženeva dne 8. června 1977

Prohlášení podle článku 90 dodatkového protokolu I: Přijetí příslušnosti Mezinárodní vyšetřovací komise

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám ze dne 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter, Ženeva dne 8. června 1977

Úmluva o právech dítěte, New York dne 20. listopadu 1989

Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, New York dne 25. května 2000

Římský statut Mezinárodního trestního soudu, dne 17. července 1998

Úmluva o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, Haag dne 14. května 1954

První protokol k Haagské úmluvě z roku 1954 o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, Haag dne 14. května 1954

Druhý protokol k Haagské úmluvě z roku 1954 o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu, Haag dne 26. března 1999

Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoliv jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí, New York dne 10. prosince 1976

Protokol o zákazu užívat ve válce dusivých, otravných nebo podobných plynů, Ženeva dne 17. června 1925

Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení, která byla otevřena k podpisu v Londýně, Moskvě a Washingtonu dne 10. dubna 1972

Úmluva o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, Ženeva dne 10. října 1980

- Protokol o nezjistitelných stěpinách (protokol I k úmluvě z roku 1980)
- Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků, dne 10. října 1980 (protokol II k úmluvě z roku 1980)
- Protokol o zákazu nebo omezení použití zápalných zbraní, dne 10. října 1980. (protokol III k úmluvě z roku 1980)
- Protokol o oslepujících laserových zbraních, dne 13. října 1995. (protokol IV k úmluvě z roku 1980)
- Protokol o zákazu nebo omezení použití min, nástrah a jiných prostředků ve znění ze dne 3. května 1996 (pozměněný protokol II k úmluvě z roku 1980)
- Změna Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky, dne 21. prosince 2001
- Protokol o výbušných zbytcích války, dne 28. listopadu 2003 (protokol V k úmluvě z roku 1980)

Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení, Paříž dne 13. ledna 1993

Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení, Oslo dne 18. září 1997

**Vážná porušení stanovená v Ženevských úmluvách z roku 1949 a v dodatkovém protokolu I
z roku 1977**

Vážná porušení uvedená ve čtyřech Ženevských úmluvách z roku 1949 (článek 50, 51, 130 a 147)	Vážná porušení uvedená ve třetí Ženevské úmluvě z roku 1949 (článek 130)	Vážná porušení uvedená ve čtvrté Ženevské úmluvě z roku 1949 (článek 147)
– úmyslné zabití; – mučení nebo nelidské zacházení, čítající v to biologické pokusy; – úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné zranění a ohrožení zdraví; – zničení a присvojení si majetku neodůvodněné vojenskou nutností a provedené ve velkém měřítku nezákonným	– donucování, aby válečný zajatec sloužil v ozbrojených silách nepřátelské mocnosti; – zbavení válečného zajatce práva na to, aby byl řádně a nestranně souzen podle předpisů této úmluvy.	– přinucení chráněné osoby, aby sloužila v ozbrojených silách nepřátelské mocnosti; – zbavení chráněné osoby práva být souzena pravidelným a nestranným způsobem podle předpisů této úmluvy; – nezákonná deportace nebo nezákonný přesun, protiprávní uvěznění chráněné osoby;

Vážná porušení uvedená ve čtyřech Ženevských úmluvách z roku 1949 (článek 50, 51, 130 a 147)	Vážná porušení uvedená ve třetí Ženevské úmluvě z roku 1949 (článek 130)	Vážná porušení uvedená ve čtvrté Ženevské úmluvě z roku 1949 (článek 147)
a svévolným způsobem (toto ustanovení není začleněno do článku 130 třetí Ženevské úmluvy z roku 1949)		– braní rukojmí.

Vážná porušení uvedená v dodatkovém protokolu I z roku 1977

(článek 11 a článek 85)

Článek 11:

Jakékoliv úmyslné jednání nebo opomenutí vážně ohrožující zdraví, tělesnou nebo duševní integritu osoby, která se nachází v moci jiné strany, než té, k níž patří, a která buď poruší zákazy uvedené v odstavci 1 a 2, nebo nesplní požadavky odstavce 3, je vážným porušením tohoto protokolu.

Čl. 85 odst. 2:

Činy kvalifikované jako vážná porušení v úmluvách jsou vážnými porušeními tohoto protokolu, jsou-li spáchány proti osobám v moci protější strany chráněným článkem 44, 45 a 73 tohoto protokolu nebo proti raněným, nemocným a trosečníkům protější strany chráněným tímto protokolem, nebo proti zdravotnickému nebo duchovnímu personálu, zdravotnickým jednotkám nebo zdravotnickým přepravním prostředkům, které jsou pod kontrolou protější strany a jsou chráněny tímto protokolem.

Čl. 85 odst. 3:

Dodatkem k vážným porušením definovaným v článku 11 budou považovány za vážná porušení tohoto protokolu, budou-li spáchány úmyslně, představující tak porušení příslušných ustanovení tohoto protokolu, a způsobí-li smrt nebo vážné tělesné zranění nebo újmu na zdraví, tyto činy:

Čl. 85 odst. 4:

Kromě vážných porušení definovaných v předcházejících odstavcích a v úmluvách budou považovány za vážná porušení tohoto protokolu, budou-li spáchány úmyslně, představující tak porušení úmluv nebo tohoto protokolu, tyto činy:

– napadení civilního obyvatelstva nebo jednotlivých civilních osob; – zahájení nerozlišujícího útoku postihujícího civilní obyvatelstvo nebo objekty civilního rázu, a to s vědomím, že takový útok způsobí nadměrné ztráty na životech, zranění civilních osob nebo poškození objektů civilního rázu; – zahájení útoku proti stavbám a zařízením obsahujícím nebezpečné síly, pokud je známo, že takový útok způsobí nadměrné ztráty na životech, zranění civilních osob nebo poškození objektů civilního rázu; – napadení nechráněných míst a demilitarizovaných zón; – napadení osoby, o níž je známo, že je neschopna boje; – proradné používání rozeznávacího znaku Červeného kříže, Červeného půlměsíce nebo Červeného lva a slunce nebo jiných ochranných znaků.	– přemístění částí vlastního civilního obyvatelstva okupační mocnosti na území, které okupuje, deportace nebo přemístění všeho nebo částí obyvatelstva okupovaného území uvnitř nebo mimo toto území; – neodůvodněné zdržování repatriace válečných zajatců nebo civilních osob; – uplatňování apartheidu nebo páčání jiných nelidských a ponižujících činů, včetně urážek lidské důstojnosti založených na rasové diskriminaci; – napadení jasně uznaných historických památníků, uměleckých děl a míst pro konání bohoslužby, které jsou kulturním a duchovním dědictvím národů a kterým byla zvláštní dohodou uzavřenou např. v rámci příslušné mezinárodní organizace poskytnuta zvláštní ochrana, a v jehož důsledku došlo k jejich značnému poškození, a jestliže takové historické památníky, umělecká díla a místa pro konání bohoslužby se nenacházejí v bezprostřední blízkosti vojenských objektů nebo nejsou protější stranou využívána k podpoře jejího vojenského úsilí; – zbavení osoby chráněné úmluvami nebo protokolem I práva na řádné a nestranné soudní řízení.
--	--

Použití třetího kritéria

- 3.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu zahrnutých do Společného vojenského seznamu EU členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje. Třetí kritérium se použije pro všechny přijímající země bez rozdílu. Tyto osvědčené postupy se však řídí zásadou, že v případě ozbrojeného konfliktu nebo vnitřního napětí v zemi určení by se měla provést pečlivá analýza rizika, zda navrhovaný vývoz nevyvolá konflikt nebo jej neprodlouží či nevystupňuje stávající napětí, které následně vyústí v širší konflikt. Pokud analýza prokáže možné riziko takového vývoje, měl by se ke zvažované vývozní licenci zaujmout restriktivní přístup. Zvláštní pozornost by se měla věnovat úloze konečného uživatele v tomto konfliktu. Všechny vývozní licence by se měly vyhodnocovat případ od případu, a pokud vzniknou obavy ohledně existence napětí nebo ozbrojených konfliktů, mělo by se zohlednit třetí kritérium.
- 3.2 **Informační zdroje:** informace o tom, zda existuje riziko, že by materiál vyvolal nebo prodloužil ozbrojené konflikty, nebo zhoršil stávající napětí nebo konflikty v zemi konečného určení, by se měly vyžádat od mise členského státu v dotčené zemi, jakož i od útvaru ministerstva zahraničních věcí, který se danou zemí zabývá.

Společný fond informačních zdrojů EU, který je dostupný všem členským státům, zahrnuje zprávy vedoucích misí EU, zprávy EU a v určitých případech prohlášení nebo závěry Rady EU o příslušných přijímajících zemích. Členské státy se vybízejí, aby při konzultaci jiných členských států ohledně jejich rozhodnutí zamítnout vývoz do sledované oblasti sdílely své analýzy a výklady vnitřní situace země konečného určení.

Rovněž jsou užitečné obecnější internetové zprávy a zpravodajská hlášení – od vnitrostátních zpravodajských služeb – zejména při posuzování možného posílení schopností.

Další informace lze získat:

- od místních misí OSN, EU nebo OBSE;
- z dokumentace OSN (Valné shromáždění OSN, Rada bezpečnosti OSN), Mezinárodního trestního soudu nebo dalších mezinárodních a regionálních orgánů;
- od výzkumných institutů (např. SIPRI);
- ze zpráv mezinárodních nevládních organizací;
- od místních a regionálních nevládních organizací a občanské společnosti.

Nevyčerpávající seznam příslušných internetových stránek je uveden v příloze I.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

- 3.3 ***Základní pojmy***: ze třetího kritéria vyplývá několik základních pojmů, které by měly být zohledněny při jakémkoli hodnocení a které jsou v následujícím textu vyzdvíženy.

Vnitřní situace

„Vnitřní situací“ se rozumí hospodářský, společenský a politický vývoj a stabilita uvnitř hranic země konečného určení. Společný postoj 2008/944/SZBP rovněž odkazuje na některých místech na „zemi konečného určení“ jako na „přijímající zemi“.

Výsledek napětí nebo ozbrojených konfliktů

„Napětím“ se rozumí nepřátelské nebo nenávistné vztahy mezi různými skupinami nebo seskupeními jednotlivců ve společnosti na základě rasového původu, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženského vyznání, politického nebo jiného názoru, národního nebo společenského původu, výkladu historických událostí, rozdílů v hospodářském postavení nebo vlastnictví majetku, sexuální orientace nebo jiných faktorů. Z napětí by mohly vzniknout nepokoje nebo násilné činy, nebo by mohlo podnítit vznik soukromých ozbrojených složek nepodléhajících kontrole státu.

„Ozbrojenými konflikty“ se rozumí vystupňování napětí mezi výše uvedenými skupinami do té míry, že kterákoli z těchto skupin se uchýlí k použití zbraní proti ostatním.

Při posuzování žádosti o vývozní licenci musí příslušný orgán vyhodnotit vnitřní situaci v zemi určení, možnou účast a úlohu konečného uživatele ve vnitřním konfliktu nebo napětí a pravděpodobné použití navrhovaného vývozu při konfliktu. Při posuzování potenciálního rizika v zemi konečného určení by mohl příslušný orgán zvážit tyto otázky:

- Jaké je konečné použití navrhovaného vývozu (vojenské technologie nebo vojenský materiál)? Byl by vývoz použit k prosazování vnitřní bezpečnosti, nebo k pokračování v nepřátelských akcích?
- Jsou vojenský materiál nebo vojenské technologie určeny k podpoře mezinárodně schválených operací k udržení či prosazení míru nebo k podpoře humanitárních zásahů?
- Účastní se konečný uživatel ozbrojeného konfliktu v dotčené zemi nebo je úzce napojen na stranu zapojenou do tohoto konfliktu? Jaká je v tomto konfliktu úloha konečného uživatele?
- Vztahuje-li se žádost na součástky nebo náhradní díly, je o přijímajícím státu známo, že provozuje příslušný systém v ozbrojeném konfliktu v dané zemi?
- Existují aktuální zprávy o možném vystupňování stávajícího napětí? Hrozí, že by stávající napětí mohlo vést k ozbrojenému konfliktu poté, co jeden nebo více účastníků získá přístup k vojenským technologiím nebo vojenskému materiálu, které mají být vyvezeny?
- Je země konečného určení předmětem regionálního embarga nebo embarga uvaleného OSN z důvodu vnitřní situace v zemi (viz též první kritérium)?

Povaha vojenského materiálu

Povaha vojenského materiálu ovlivní rozhodnutí, zda bude licence schválena, nebo naopak zamítnuta. Mělo by se zvážit, zda vojenský materiál nebo technologie, jež mají být vyvezeny, nemají ve skutečnosti přímou nebo nepřímou spojitost s napětím nebo konflikty v zemi konečného určení. Tato otázka bude zvláště důležitá v případě již existujícího ozbrojeného konfliktu.

Mohly by se posoudit mimo jiné i tyto otázky:

- Je vývoz takové povahy, že je nebo může být využit při ozbrojeném konfliktu v zemi konečného určení?
- Hrozí, že by stávající vnitřní napětí mohlo vést k ozbrojenému konfliktu poté, co bude mít navrhovaný konečný uživatel přístup k těmto vojenským technologiím či materiálu?

Konečný uživatel

Konečný uživatel rovněž hraje v analýze důležitou úlohu. Pokud vznikly v souvislosti se třetím kritériem obavy, je důležité přesně stanovit, pro kterou konkrétní část ozbrojených sil, policie nebo bezpečnostních složek je vývoz určen. V přijímající zemi může být například do určitého ozbrojeného konfliktu zapojeno vojsko a policie, ale námořnictvo se jej vůbec neúčastní. V tomto ohledu by se mělo zvážit rovněž riziko vnitřního odklonu.

Složitější případy nastávají, pokud je vojenský materiál určen výzkumnému ústavu nebo soukromé společnosti. V těchto případech by se měla posoudit pravděpodobnost odklonu a závěry týkající se třetího kritéria by měly vycházet z ostatních kritérií, zejména z otázek spojených se sedmým kritériem, tj. s rizikem odklonu.

Mohly by se zvážit tyto otázky:

- Jaká je úloha konečného uživatele v zemi konečného určení? Je konečný uživatel součástí problému, nebo se snaží být součástí jeho řešení?
- Podílí se konečný uživatel na vnitřním ozbrojeném konfliktu nebo napětí?
- Existují nějaké relevantní zprávy o takové účasti?

3.4 ***Rozhodnutí***

Na základě informací a celkového vyhodnocení rizika, jak je navrženo ve výše uvedených odstavcích, dospějí členské státy k rozhodnutí o tom, zda by měl být navržený vývoz zamítnut na základě třetího kritéria.

**NEVYČERPÁVAJÍCÍ SEZNAM INTERNETOVÝCH STRÁNEK S PŘÍSLUŠNÝMI
INFORMAČNÍMI ZDROJI:**

Organizace spojených národů

(www.un.org)

Výbor rezoluce 1540

(<http://www.un.org/en/sc/1540/>)

OBSE, kontrola zbraní

(www.osce.org/)

Evropská unie

(www.eeas.europa.eu)

Použití čtvrtého kritéria

- 4.1 Společný postoj 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenského materiálu a vojenských technologií zahrnutých do Společného vojenského seznamu EU členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje. Čtvrté kritérium se použije pro všechny přijímající země bez rozdílu. Tyto osvědčené postupy se však řídí zásadou, že při zvýšeném riziku regionálního konfliktu je třeba věnovat čtvrtému kritériu větší pozornost než v případech, kdy je riziko nižší. Všechny vývozní licence by se měly vyhodnocovat případ od případu, a pokud vzniknou obavy ohledně zachování míru, bezpečnosti a stability v regionu, mělo by se zohlednit čtvrté kritérium.

Čtvrté kritérium má zajistit, aby žádný vývoz nepodněcoval, neprohluboval, nevyvolával ani neprodlužoval konflikty nebo napětí v regionu zamýšlené přijímající země. Toto kritérium rozlišuje mezi záměrem použít navrhovaný vývoz k útočným, nebo naopak k obranným účelům. Účelem kritéria není zamezit vývozu do zemí, které jsou (potenciální) obětí útoku nebo hrozby útoku. Bylo by zapotřebí pečlivě posoudit, zda existují přesvědčivé náznaky toho, že přijímající země, které je vývoz určen, zamýšlí použít navrhovaný vývoz k útoku, možnému útoku nebo k vyhrožování útokem jiné zemi.

4.2 *Informační zdroje*

Informace o tom, zda vojenský materiál představuje riziko pro zachování míru, bezpečnosti a stability v regionu, by se měly požadovat od mise členského státu v dotčené zemi, jakož i od příslušných útvarů ministerstva zahraničních věcí, které se danými zeměmi zabývají, a to jak od útvarů odpovědných za přijímající zemi, tak od útvarů odpovědných za ohroženou/útočící zemi.

Společný fond informačních zdrojů EU, který je dostupný všem členským státům, zahrnuje zprávy vedoucích misí EU, zprávy EU a v určitých případech prohlášení nebo závěry Rady EU týkající se příslušné přijímající země a regionu. Mohly by se důkladně využívat informace Střediska EU pro analýzu zpravodajských informací (vyhodnocení rizika země). Členské státy se vybízejí, aby při konzultaci jiných členských států ohledně jejich zamítnutí vývozu do sledované oblasti sdílely své analýzy a výklady situace v regionu.

Užitečné jsou rovněž obecnější internetové zprávy a zpravodajská hlášení – od vnitrostátních zpravodajských služeb – zejména při posuzování možného posílení schopností.

Další informace lze získat:

- od místních misí OSN, EU nebo OBSE;
- z dokumentace OSN (Valné shromáždění OSN, Rada bezpečnosti OSN, Registr OSN konvenčních zbraní), Mezinárodního trestního soudu a jiných mezinárodních a regionálních subjektů;
- od výzkumných institutů (např. SIPRI);
- ze zpráv mezinárodních nevládních organizací;
- od místních a regionálních nevládních organizací a občanské společnosti.

Nevyčerpávající seznam příslušných internetových stránek je uveden v příloze I.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

4.3 *Základní pojmy:*

Zachování regionálního míru, bezpečnosti a stability

Členské státy zamítnou vývozní licenci v případě, že existuje zřejmé riziko, že by zamýšlený příjemce navrhovaný vývoz použil k agresi vůči jiné zemi nebo k prosazení územního požadavku silou.

Podle Charty Organizace spojených národů má každý národ právo na sebeobranu. Toto kritérium se týká otázky, zda má přijímající stát záměr navrhovaný vývoz použít nebo vyhrožovat jeho použitím k agresi vůči jiné zemi. Měly by se tudíž posoudit záměry příjemce a určit, zda je dovoz odpovídající a úměrný potřebě přijímající země zajistit svoji sebeobranu a vnitřní bezpečnost a podílet se na mezinárodních operacích k udržení míru a humanitárních operacích.

Žádosti o licence pro místa určení, která jsou citlivá nebo potenciálně citlivá, se pečlivě posuzují případ od případu, zejména pokud je místem určení vývozu země, která se účastní nebo účastnila ozbrojeného konfliktu. Při posuzování, zda existuje zřejmé riziko, by se měly zohlednit dosavadní případy ozbrojeného konfliktu a stávající situace v přijímajícím státě a regionu, jakož i veškeré zjistitelné tendence nebo budoucí události, o kterých se lze důvodně domnívat, že by mohly vést ke zvýšení napětí nebo k projevům agrese.

Slovem „zamítnou“ se v tomto kritériu rozumí, že pokud bylo při posuzování žádosti o udělení licence zjištěno zřejmé riziko, že navrhovaný vývoz bude využit k agresi vůči jiné zemi nebo k prosazení územního požadavku silou, musí být vývozní licence zamítnuta bez ohledu na výsledek analýzy ostatních kritérií uvedených v článku 2 společného postoje, nebo na jakákoli jiná hlediska.

Při posuzování těchto rizik vezmou členské státy mimo jiné v úvahu:

a) existenci nebo pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu mezi příjemcem a jinou zemí

Pro účely tohoto prvku bude třeba posoudit, zda existuje zřejmé riziko využití tohoto vojenského materiálu ve stávajícím ozbrojeném konfliktu mezi přijímající zemí a jejími sousedy nebo v rámci jiného konfliktu v regionu. Pokud ozbrojený konflikt neprobíhá, měla by se zvážit situace v regionu. Rostoucí napětí v regionu, zvýšené hrozby konfliktu nebo nepříliš přesvědčivé dodržování mírových ujednání jsou příklady situací, kdy existuje pravděpodobnost konfliktu, což představuje riziko pro udržení regionálního míru, bezpečnosti a stability.

V těchto případech by bylo třeba určit, zda existuje zřejmé riziko, že by dodání tohoto vojenského materiálu urychlilo vypuknutí konfliktu, například tím, že poskytne přijímající zemi výhodu oproti jejím sousedům nebo jiným zemím v regionu. Pokud vojenský materiál, jenž má být vyvezen, posílí vojenské schopnosti přijímající země, bude nutné určit, zda existuje zřejmé riziko, že tento vojenský materiál prodlouží stávající konflikt nebo zapříčiní, že se z potlačovaného napětí stane ozbrojený konflikt.

Následující otázky představují ukazatele, které se mohou případně zvážit:

- Probíhá v regionu konflikt?
- Je pravděpodobné, že by současná situace v regionu vedla k ozbrojenému konfliktu?
- Je hrozba konfliktu teoretická/nepravděpodobná, nebo se jedná o zřejmé a bezprostřední riziko?

b) *územní požadavek vůči sousední zemi, který se příjemce v minulosti snažil prosadit nebo hrozil prosadit silou*

Mělo by se posoudit, zda existuje zřejmé riziko, že přijímající země bude vůči sousední zemi prosazovat územní požadavek prostřednictvím ozbrojeného konfliktu nebo hrozbou použití síly. Takovýto územní nárok by mohl být uveden v oficiálním stanovisku nebo by mohl být vyjádřen oficiálními představiteli nebo příslušnými politickými silami přijímající země a mohl by se týkat území nebo mořského či vzdušného prostoru. Sousední země nemusí s přijímající zemí sousedit bezprostředně.

Při posuzování je třeba vzít v úvahu jakékoli nedávné územní nároky, které vznesla přijímající země vůči jiné zemi. Pokud se přijímající země již v minulosti pokusila prosadit územní požadavek silou nebo hrozí, že svůj územní požadavek prosadí, mělo by se posoudit, zda je pravděpodobné, že by tento vojenský materiál byl v takovém případě použit, a zda by poskytl přijímající zemi dodatečnou schopnost k opětovnému pokusu prosadit svůj nárok silou, a destabilizovat tak region.

Následující otázky představují ukazatele, které se mohou případně zvážit:

- Prosazuje přijímající země územní nárok vůči sousední zemi?
- Vedl tento územní nárok ke konfliktu v regionu nebo se projevuje napětím ve vztazích mezi přijímající zemí a jejími sousedy?
- Pokusila se přijímající země otázku vyřešit mírovou cestou, pokusila se v minulosti svůj územní požadavek prosadit silou, nebo vyhrožovala, že svůj územní požadavek bude prosazovat silou?

c) *pravděpodobnost, že by vojenské technologie nebo vojenský materiál byly použity k jiným účelům než pro legitimní národní bezpečnost a obranu příjemce*

Při posuzování tohoto prvku čtvrtého kritéria by měl vyvážející stát posoudit, zda přijímající stát zastává agresivní vojenskou doktrínu a zda je pravděpodobné, že bude požadovaný vojenský materiál použit v souladu s touto doktrínou. Vyvážející stát by měl též odhadnout, zda je požadovaný vojenský materiál kompatibilní se stávajícími zbrojními systémy využívanými obrannými silami přijímajícího státu, nebo zda představuje nezbytný doplněk nebo nahrazení těchto zbrojních systémů. Rovněž může být vhodné vzít v úvahu množství a jakost vojenského materiálu, který má být vyvezen.

- d) *nutnost neovlivňovat nepříznivě jakýmkoliv významným způsobem regionální stabilitu.*

U tohoto kritéria bude nutné posoudit, zda se dodáním uvedeného vojenského materiálu přijímající zemi výrazně zlepší její vojenské schopnosti, a pokud ano, byla by tím sousední země vystavena hrozbě konfliktu? Pokud v regionu existuje napětí, zvýšilo by dodání uvedeného vojenského materiálu schopnost přijímající země tím, že by byl do regionu doručen nový vojenský materiál, který by mohl pro sousední zemi představovat hrozbu?

Následující otázky představují ukazatele, které se mohou případně zvážit:

- Z jakého důvodu si příjemce přeje získat předmětný vojenský materiál nebo vojenské technologie?
- Je tento vojenský materiál pouze náhradou stávajících položek, které mohou být staré nebo poškozené, nebo je potřebný k jejich údržbě, nebo rozvíjí příjemce nové schopnosti, jako například významně zlepšenou schopnost leteckých úderů?

Povaha vojenského materiálu

Povaha vojenského materiálu, který má být vyvezen, ovlivní rozhodnutí, zda bude licence schválena, nebo naopak zamítnuta. Mělo by se rovněž zvážit, zda existuje zřejmé riziko, že lze vojenský materiál použít při konfliktu mezi přijímající zemí a jejími sousedy. Toto hledisko se použije ve větší míře v případě regionálního napětí nebo ozbrojených konfliktů. V případě napětí je typ vojenského materiálu obzvláště důležitý, neboť vojenský materiál by mohl významně zvýšit schopnost přijímající země přejít do stavu ozbrojeného konfliktu nebo vyhrožovat ozbrojeným konfliktem. Mohl by vývoz tohoto vojenského materiálu přimět sousední zemi ke zvýšení jejího dovozu zbraní? Vzhledem k napětí v některých regionech by mohl být určitý vývoz vnímán jako zvýšená hrozba pro sousední zemi, a proto je zásadně důležité tuto otázku posoudit.

Mohly by se posoudit mimo jiné i tyto otázky:

- Posílil by daný vývoz schopnost příjemce, a pokud ano, posílil by ji natolik, že by došlo k narušení stávající rovnováhy sil? Představovala by posílená schopnost, vzhledem k situaci v přijímající zemi a k jejím záměrům, zřejmé riziko urychlení vypuknutí konfliktu?
- Cítila by se sousední země ohrožena vojenskými technologiemi nebo vojenským materiálem, jež mají být vyvezeny?
- Existuje riziko, že by stávající regionální napětí mohlo vést k ozbrojenému konfliktu, jakmile jeden nebo více účastníků získají přístup k těmto vojenským technologiím nebo vojenskému materiálu?

Je vývoz takové povahy, že je používán nebo by mohl být používán v ozbrojeném konfliktu v daném regionu? Jaká je pravděpodobnost použití tohoto vojenského materiálu v konfliktu?

Konečný uživatel

Bylo by třeba posoudit, zda by konečný uživatel umožnil použít tento vojenský materiál způsobem, který je neslučitelný se čtvrtým kritériem. Je-li vojenský materiál určen přímo vojsku nebo vládě, je třeba rozhodnout, zda bude materiál použit při vojenské akci proti jiné zemi.

Složitější případy nastávají, pokud jsou vojenské technologie nebo vojenský materiál určeny výzkumnému ústavu nebo soukromé společnosti. V těchto případech by se měla posoudit pravděpodobnost odklonu a závěry týkající se čtvrtého kritéria by měly vycházet z ostatních kritérií, zejména z otázek spojených se sedmým kritériem, tj. s rizikem odklonu.

Mohly by se zvážit tyto otázky:

- Je pravděpodobné, že bude vývoz použit v konfliktu se sousedním státem? Nebo je s nejvyšší pravděpodobností určen policii nebo příspěvku OSN nebo jiné části bezpečnostních složek, které nemají přímou spojitost s otázkami spojenými se čtvrtým kritériem?

4.4 **Rozhodnutí:** na základě informací a vyhodnocení prvků zmíněných ve výše uvedených pokynech rozhodnou členské státy o tom, zda by měl být navržený vývoz na základě čtvrtého kritéria zamítnut.

**NEVYČERPÁVAJÍCÍ SEZNAM INTERNETOVÝCH STRÁNEK S PŘÍSLUŠNÝMI
INFORMAČNÍMI ZDROJI:**

Organizace spojených národů

(www.un.org)

Výbor rezoluce 1540

(<http://www.un.org/en/sc/1540/>)

OBSE, kontrola zbraní

(www.osce.org/)

Evropská unie

(www.eeas.europa.eu)

Použití pátého kritéria

5.1 Společný postoj Rady 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu zahrnutých do Společného vojenského seznamu EU členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje, bez jakýchkoli omezení, pokud jde o určení. Rozsah jeho použitelnosti se vztahuje i na páté kritérium. Na rozdíl od ostatních sedmi kritérií, u nichž se pozornost členských států soustřeďuje na konkrétní aspekt země určení, který se považuje za zdroj rizika, vyžaduje páté kritérium, aby členské státy prováděly analýzu zaměřenou na charakteristiky, které jsou jim vlastní: jejich vnitrostátní bezpečnost a vnitrostátní bezpečnost spřátelených zemí, spojenců a dalších členských států. Cílem pátého kritéria je zamezit tomu, aby určitý vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu ovlivnil vnitrostátní bezpečnost členských států, spojeneckých nebo spřátelených zemí. Vývozy bude třeba vyhodnocovat podle pátého kritéria, aniž je dotčeno splnění ostatních kritérií stanovených ve společném postoji.

Před případným udělením licence musí být podrobeny analýze dva body:

- a) možný dopad operace na bezpečnostní a obranné zájmy spřátelených a spojeneckých zemí nebo dalších členských států, aniž je dotčeno splnění ostatních kritérií, zejména druhého a čtvrtého kritéria;
- b) dopady vývozu na operační bezpečnost ozbrojených sil členských států a spřátelených nebo spojeneckých zemí.

5.2 **Informační zdroje:** informace týkající se národní bezpečnosti členských států a území, za které členské státy ve vnějších vztazích odpovídají, jakož i informace týkající se obránných zájmů pocházejí zejména z těchto zdrojů:

- Charta Organizace spojených národů;
- Severoatlantická smlouva (NATO)²;
- OBSE: Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (Helsinský závěrečný akt z roku 1975); zásady upravující převody konvenčních zbraní (25. listopadu 1993);
- Rada Evropy;
- Smlouva o Evropské unii, základní dokumenty SZBP („Bezpečná Evropa v lepším světě. Evropská bezpečnostní strategie“);
- vnitrostátní nebo regionální dokumenty: dohody o obraně; dohody o pomoci; dohody o vojenské spolupráci; dohody o spojení atd.

Jelikož jsou dohody o bezpečnosti a obraně obvykle důvěrné povahy, mohou členské státy, pokud se zabývají konkrétní žádostí, která pravděpodobně spadá do působnosti pátého kritéria, přímo konzultovat spřátelené a spojenecké země, aby posílily vlastní analýzu možného dopadu vývozu na bezpečnostní a obranné zájmy.

² Tento odkaz se týká pouze některých členských států EU. Srov. oddíl 5.6 níže.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

- 5.3 ***Základní pojmy***: záhlaví pátého kritéria zní: „***Národní bezpečnost členských států a území, za které členské státy ve vnějších vztazích odpovídají, jakož i bezpečnost spřátelených a spojeneckých zemí***“³.
- 5.4 ***Národní bezpečnost***: národní bezpečnost znamená schopnost členských států zajistit územní celistvost, chránit obyvatelstvo a hájit zájmy národní bezpečnosti, jakož i bránit zdroje a zásoby, jež se považují za nezbytné pro přežití a nezávislost ve vztahu ke všem druhům hrozeb a útoků.

Národní bezpečnost je úzce svázaná s bezpečností Evropy. Evropská bezpečnostní strategie, přijatá Evropskou radou v prosinci roku 2003, vymezila rámec ohrožení bezpečnosti Evropské unie. Tato ohrožení zahrnují: terorismus (náboženský extremismus, elektronické sítě); šíření zbraní hromadného ničení; regionální konflikty (násilné nebo zamrzlé konflikty, které přetrvávají na našich hranicích, ohrožené menšiny); selhání státu (korupce, zneužívání pravomocí, slabé instituce, nedostatek odpovědnosti, občanské konflikty); organizovanou trestnou činnost (přeshraniční obchodování s drogami, ženami, nelegálními přistěhovalci a zbraněmi, námořní pirátství).

Národní bezpečnost musí také být vyhodnocována tak, že se zohlední mezinárodní (nebo kolektivní) bezpečnost, která je jedním z cílů, jež sleduje Charta Organizace spojených národů. Uvedená charta stanoví, že regionální systémy kolektivní bezpečnosti jsou v souladu se zákonem, jestliže jsou takové úmluvy slučitelné s cíli a zásadami univerzálního systému (článek 52). Uznává přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu (článek 51).

³ Tato věta je převzata a upravena z jedné ze zásad OBSE, jimiž se řídí převody konvenčních zbraní: „*Každý zúčastněný stát se zdrží převodů, u nichž je pravděpodobné, že by ohrozily vnitrostátní bezpečnost ostatních států a území, jejichž vnější vztahy jsou mezinárodně uznávanou odpovědností jiného státu.*“ (zásada 4 písm. b) podbod ii)).

5.5 *Území, za které členské státy ve vnějších vztazích odpovídají*: předmětná území mohou být zahrnuta do těchto typů:

- území, na něž se vztahuje článek 5 Severoatlantické smlouvy (NATO), v němž je vymezen zeměpisný rozsah ozbrojeného útoku, v jehož důsledku by mohl být aktivován mechanismus vojenské pomoci mezi stranami;
- **nejvzdálenější regiony**: čtyři francouzské zámořské departementy (Guadeloupe, Francouzská Guyana, Martinik, Réunion); portugalské autonomní oblasti Azory a Madeira v Atlantském oceánu; španělská autonomní oblast Kanárské ostrovy v Atlantském oceánu;
- **zámořské země a území**, na něž se vztahují články 198 až 204 Smlouvy o fungování EU (SFEU) a které jsou uvedeny v příloze II SFEU: Grónsko, Nová Kaledonie a závislá území, Francouzská Polynésie, Francouzská jižní a antarktická území, ostrovy Wallis a Futuna, Mayotte, Saint-Pierre a Miquelon, Aruba, Nizozemské Antily, Anguilla, Kajmanské ostrovy, Falklandy, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy, Montserrat, Pitcairn, Svatá Helena a závislá území, Britské území v Antarktidě, Britské indickooceánské území, Turks a Caicos, Britské Panenské ostrovy, Bermudy;
- evropská území, na něž se za určitých podmínek vztahují ustanovení SFEU (článek 349 SFEU).

5.6 ***Spojenecké země***: spojenecké země lze definovat jako státy spojené smlouvou nebo mezinárodní dohodou obsahující doložku solidarity nebo doložku vzájemné obrany. Doložka solidarity upravuje mobilizaci všech nástrojů, které mají smluvní strany k dispozici, včetně vojenských prostředků, stane-li se jeden z nich obětí teroristického útoku nebo přírodní nebo člověkem způsobené katastrofy. Doložka kolektivní obrany stanoví, že v případě ozbrojeného napadení jedné ze smluvních stran mají ostatní státy povinnost jí poskytnout pomoc a podporu všemi prostředky, které jsou v jejich moci, při zohlednění zvláštní povahy své bezpečnostní a obranné politiky.

Příkladem doložek vzájemné obrany je článek 5 Severoatlantické smlouvy, kterou se zakládá Severoatlantická aliance, a čl. 42 odst. 7 Smlouvy o Evropské unii (SEU). Doložku vzájemné obrany stanovenou v SEU doplňuje doložka solidarity (článek 222 Smlouvy o fungování EU (SFEU)), která stanoví, že pokud je některý členský stát cílem teroristického útoku nebo obětí přírodní nebo člověkem způsobené pohromy, členské státy jednají společně. Takováto ustanovení mohou být zahrnuta i do dvoustranných dohod o obraně, ale tyto dohody se obecně nezveřejňují.

Většina členských států EU je členem NATO, s výjimkou Švédska, Irska, Kypru, Malty, Rakouska a Finska.

5.7 ***Spřátelené země***: popis „spřátelených zemí“ je méně přesný než popis „spojeneckých zemí“. Obecně řečeno, tento popis pravděpodobně přísluší zemím, se kterými členský stát udržuje úzký nebo dlouhotrvající dvoustranný vztah, zejména v oblasti obrany a bezpečnosti, nebo s nimiž sdílí hodnoty a zájmy a sleduje společné cíle.

S cílem určit, zda může být určitá země popsána určitým členským státem jako spřátelená, mohou členské státy ověřit, zda existuje souhrn pozitivních důkazů, včetně počtu osob s dvojím občanstvím, přítomnosti státních příslušníků zemí Evropské unie, existence jazykového společenství, počtu obchodních dohod a dohod o spolupráci atd.

Páté kritérium zní:

„Členské státy berou v úvahu:

- a) *potenciální dopad vojenských technologií nebo vojenského materiálu, které mají být vyvezeny, **na své obranné a bezpečnostní zájmy**, jakož i na obranné a bezpečnostní zájmy členských států a spřátelených a spojeneckých zemí, přičemž uznávají, že tento faktor nemůže ovlivnit posuzování kritérií o dodržování lidských práv a o regionálním míru, bezpečnosti a stabilitě,*
- b) *riziko **použití** daných vojenských technologií nebo vojenského materiálu **proti svým vlastním ozbrojeným silám** nebo ozbrojeným silám členských států a spřátelených a spojeneckých zemí.*“

5.8 *Kritérium 5a*

5.8.1 *Význam možného dopadu vývozu*

a) Příznivý dopad

Pokud navrhovaný vývoz pomůže posílit národní bezpečnost, zejména obranné a bezpečnostní zájmy spřátelených a spojeneckých zemí, jakož i jiných členských států, bude hodnocení *a priori* příznivé, aniž je dotčena analýza, která bude muset být provedena podle druhého a čtvrtého kritéria.

b) Nepříznivý dopad

Pokud by naopak vývoz přímo nebo nepřímo ohrozil obranné nebo bezpečnostní zájmy spřátelených nebo spojeneckých zemí a dalších členských států, bude hodnocení *a priori* nepříznivé.

Hodnocení zohlední zejména:

- udržení strategické rovnováhy;
- útočnou povahu vyváženého vojenského materiálu;
- citlivost tohoto materiálu;
- zvýšení operační výkonnosti, jehož by bylo vyvezeným materiálem docíleno;

- schopnost nasazení vyváženého vojenského materiálu nebo schopnost nasazení, kterou tento materiál umožňuje;
- konečné použití materiálu;
- riziko, že bude materiál odkloněn.

5.8.2 *Obranné a bezpečnostní zájmy*

Při analýze rizika pro své obranné a bezpečnostní zájmy a takovéto zájmy spojeneckých a spřátelených zemí a jiných členských států nesmí členské státy opominout zohlednit možný dopad na bezpečnost svých i jejich ozbrojených sil, jsou-li rozmístěny mimo jejich území.

Kromě toho nemá toto hodnocení dopad na splnění ostatních kritérií.

5.9 *Kritérium 5b*

Operační riziko se analyzuje takto:

- a) Existuje přímé ohrožení bezpečnosti sil členského státu nebo bezpečnosti sil spřátelené nebo spojenecké země?

Ohrožení může být trvalé, nebo dočasné. Členský stát velmi pečlivě zváží ty žádosti, v jejichž případě je konečný příjemce v regionu, o němž je známo, že je nestabilní, zejména pokud je vývoz určen ozbrojeným silám, které nemusejí vždy být pod plnou nebo trvalou kontrolou. Je pravděpodobné, že postupem času z takovéto nestability vznikne pro naše ozbrojené síly nebo pro ozbrojené síly spojenecké nebo spřátelené země hrozba, zejména pokud jsou tyto síly přítomny v regionu za účelem vojenské spolupráce nebo operací k udržení míru.

Obecně tedy platí, že pokud vývoz může způsobit přímé ohrožení bezpečnosti ozbrojených sil členského státu nebo spojenecké nebo spřátelené země, které jsou přítomny buď v zemi konečného určení nebo v sousední zemi, bude hodnocení *a priori* nepříznivé. Stejný přístup se použije za účelem zajištění bezpečnosti mezinárodních mírových sil.

- b) Existuje riziko, že budou vojenské technologie nebo vojenský materiál odkloněny k ozbrojeným silám nebo subjektu, které zastávají nepřátelský postoj vůči zájmům nebo ozbrojeným silám členského státu či spřátelené nebo spojenecké země?

Toto riziko se analyzuje stejným způsobem jako rizika uvedená v sedmém kritériu. Vyvážející země vezme na vědomí existenci teroristických skupin, organizací zapojených do ozbrojeného boje proti současným držitelům moci nebo síti organizovaného zločinu, které by mohly vojenský materiál použít při činnostech, jež by mohly mít dopad na bezpečnost ozbrojených sil členských států a spojeneckých nebo spřátelených zemí, jakož i na bezpečnost mezinárodních mírových sil, nebo které by tento vojenský materiál mohly použít způsobem, který by byl v rozporu s některým z ostatních kritérií stanovených společným postojem.

- c) Disponuje přijímající země technickou kapacitou pro využití předmětného vojenského materiálu?

Technickou kapacitou se rozumí schopnost přijímající země příslušný materiál z personálního a materiálního hlediska účinně využít. Rozumí se jí i technologická úroveň přijímající země a její operační kapacita a obecně i úroveň výkonnosti jejího vojenského materiálu.

Při posuzování slučitelnosti vývozu vojenských technologií nebo vojenského materiálu z hlediska této technické kapacity by se tudíž mělo zvážit, zda je vhodné dodat příjemci materiál, který je citlivější nebo dokonalejší než technické prostředky a operační potřeby přijímající země.

Za účelem určení této slučitelnosti by členské státy mohly zvážit tyto otázky:

- Má přijímající země takovou vojenskou infrastrukturu, která umožní účinné využití tohoto materiálu?
- Je technologická úroveň požadovaného materiálu úměrná potřebám vyjádřeným přijímající zemí a její operační kapacitě?
- Je podobný vojenský materiál, který se již používá, řádně udržován?
- Je k dispozici dostatečné množství kvalifikovaného personálu, který zajistí používání a údržbu materiálu?⁴

⁴ Například zaměstnává již vojenské odvětví značný podíl inženýrů a techniků dané země? Je v civilním odvětví nedostatek inženýrů a techniků, který by se mohl dalším nábořem těchto pracovníků do vojenského odvětví prohloubit?

- d) V zájmu podrobnější analýzy operačního rizika, zejména v obzvláště citlivých případech, by členské státy mohly provést studie dopadu vycházející z jednotlivých případů a čerpat přitom z veškerých příslušných informací, které by si mohly členské státy, spřátelené nebo spojenecké země vyměňovat. Cílem těchto studií bude zmapování přítomnosti národních, evropských a mezinárodních sil, jakož i sil spřátelených nebo spojeneckých zemí v různých světových regionech a rovněž vyhodnocení reálnosti rizika, že materiál nebo technologie, které mají být vyvezeny, budou použity proti těmto silám.

Tyto studie dopadu by mohly zahrnovat následující otázky:

- Ve své analýze reálnosti rizika zohlední členský stát zejména:
 - povahu vojenského materiálu: zda je přímo útočné povahy, technologickou převahu, kterou by poskytl ozbrojeným silám, jež by jej vlastnily, možnost jeho samostatného používání, zvýšení operační výkonnosti, jež by daný vojenský materiál umožnil;
 - jakékoli rozdíly v doktríně o používání vojenského materiálu v závislosti na uživateli;
 - povahu operací: válka mezi konvenčními silami, asymetrická válka, občanská válka atd.

- Ve své analýze rizika odklonu zohlední členský stát zejména:
 - zda může být vojenský materiál snadno odkloněn a poté snadno použit i nevojenskými aktéry nebo zabudován do jiných systémů;
 - zda lze daný materiál upravit k vojenskému využití, nebo jej použít k pozměnění jiného materiálu pro vojenské použití (zejména pro přeměnu nesmrtícího zařízení ve smrtící zbraň);
 - některý vojenský materiál by mohl být předmětem zvláštní pozornosti v rámci tohoto oddílu, zejména ruční palné a lehké zbraně (včetně přenosných systémů protivzdušné obrany) a zařízení pro noční vidění a zesilovače světla;
 - v tomto ohledu budou operace se zvýšenými kontrolními opatřeními (označování a sledovatelnost, kontroly na místě) nebo operace v rámci boje proti šíření (ničení starých zásob, mechanismus dohledu nad množstvím) *a priori* vyhodnoceny méně restriktivně.

5.10 **Rozhodnutí**

Na základě informací a vyhodnocení faktorů navržených výše v bodech 5.8 a 5.9 členské státy rozhodnou, zda by měl být navržený vývoz zamítnut na základě pátého kritéria.

INFORMAČNÍ ZDROJE

EU (Evropská unie)

<http://www.europa.eu/>

OSN (Organizace spojených národů)

<http://www.un.org/>

OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě)

<http://www.osce.org/>

NATO (Severoatlantická aliance)

<http://www.nato.int/>

Použití šestého kritéria

- 6.1 Společný postoj 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenského materiálu nebo vojenských technologií zahrnutých do Společného vojenského seznamu EU členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje. Šesté kritérium se tedy – obecně řečeno – vztahuje na vývozy do všech přijímajících zemí, které nejsou členy EU.

Protože však šesté kritérium zavádí spojitost s chováním přijímající země vůči mezinárodnímu společenství, měla by se věnovat zvláštní pozornost zemím, které vzhledem ke svému přístupu k terorismu, povaze svých spojeneckých vztahů a svému dodržování mezinárodního práva zavádají důvody k obavám.

V souladu se zásadami uvedenými v preambuli a v příslušných ustanoveních Smlouvy o obchodu se zbraněmi a jak je zdůrazněno v článku 2 společného postoje EU 2008/944/SZBP, při provádění hodnocení na základě šestého kritéria je třeba zvážit další aspekt, a to zda přijímající země podporuje nebo podněcuje mezinárodní či nadnárodní organizovanou trestnou činnost⁵. Pokud jde o obchodování se zbraněmi a o oblast působnosti Smlouvy o obchodu se zbraněmi a její příslušná ustanovení, je nutné připomenout příslušný mezinárodní normativní rámec, jímž je Protokol proti nedovolené výrobě střelných zbraní a jejich součástí, dílů a střeliva a obchodování s nimi, který doplňuje Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.

⁵ Odkazuje se na definice uvedené v článku 2 Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, kde je nadnárodní organizovaný zločin vymezen jako nelegální a trestná činnost vedená „organizovanými zločineckými skupinami“ nebo „strukturovanými skupinami“, jejímž cílem je páchat trestné činy a závažné zločiny nadnárodní povahy za účelem získání, přímo či nepřímo, finanční výhody nebo jiné hmotné výhody a za kterou lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky či uložit závažnější postih. Na základě čl. 3 odst. 2 této úmluvy je organizovaný zločin nadnárodní povahy, jestliže: je spáchán ve více než jednom státě; je spáchán v jednom státě, avšak podstatná část jeho přípravy, plánování, řízení či kontroly se uskutečňuje v jiném státě; je spáchán v jednom státě, podílí se však na něm organizovaná zločinecká skupina, která je zapojena do trestné činnosti ve více než jednom státě; nebo je spáchán v jednom státě, avšak má podstatný dopad v jiném státě.

6.2 **Informační zdroje:** společný fond informačních zdrojů EU, který je dostupný všem členským státům, zahrnuje zprávy vedoucích misí EU, prohlášení nebo závěry Rady EU, jakož i rezoluce Rady bezpečnosti OSN.

Další informace by případně mohly poskytnout:

- diplomatické mise členských států a další vnitrostátní vládní instituce;
- Organizace spojených národů a další mezinárodní a regionální subjekty a agentury, jako je Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Regionální středisko pro ruční palné zbraně v Nairobi, Organizace amerických států a Mezinárodní agentura pro atomovou energii;
- Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC), Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce a další humanitární subjekty;
- Europol, Interpol a zpravodajské služby;
- nevládní organizace a další spolehlivé zdroje;

Nevyčerpávající seznam příslušných informačních zdrojů je uveden v příloze I.

6.3 **Základní pojmy:** šesté kritérium odkazuje na rozsáhlou oblast průřezových otázek, které je třeba zvážit při veškerém posuzování a které jsou v jeho znění zdůrazněny.

„Chování kupující země vůči mezinárodnímu společenství, zejména pokud jde o její přístup k terorismu, povahu jejích spojeneckých závazků a dodržování mezinárodního práva.

Členské státy berou v úvahu mimo jiné pověst kupující země z hlediska:

- a) její podpory nebo podněcování terorismu a mezinárodního organizovaného zločinu;*
- b) jejího dodržování mezinárodních závazků, zejména ve vztahu k nevyužívání síly, a mezinárodního humanitárního práva;*
- c) jejího závazku k nešíření a dalším oblastem kontroly zbrojení a odzbrojení, zejména podepsání, ratifikaci a provádění příslušných úmluv o kontrole zbrojení a odzbrojení, jež jsou uvedeny v písmenu b) prvního kritéria.“*

Z toho vyplývá, že při posuzování, zda má být vývozní licence udělena, či nikoliv, by měly členské státy zvážit dosavadní jednání kupující země, pokud jde o její přístup k terorismu a k mezinárodnímu organizovanému zločinu, o povahu jejích spojeneckých vztahů, dodržování mezinárodních závazků a práva, zejména co se týče nevyužívání síly, mezinárodního humanitárního práva a nešíření zbraní hromadného ničení, kontroly zbraní a odzbrojení.

Šesté kritérium je třeba zvážit v případě kupujících zemí, jejichž vlády se vyznačují negativním chováním ve vztahu k výše uvedeným ustanovením, což znamená, že během hodnocení není hlavním předmětem zájmu konkrétní identita a povaha konečného uživatele nebo vyváženého vojenského materiálu. Hlavním účelem analýzy tedy není posoudit riziko, zda by mohl určitý převod mít určité negativní dopady, ale zaměřit se na **chování kupujících země**.

Pokud tedy jde o klíčové pojmy zdůrazňované v šestém kritériu, členské státy by mohly zvážit následující návrhy.

- 6.4 ***Podpora nebo podněcování terorismu a mezinárodního organizovaného zločinu ze strany kupujících země:*** při hodnocení jednotlivých žádostí o vývozní licenci do kupujících zemí, které jsou podezřelé z jakékoli podpory terorismu a mezinárodního organizovaného zločinu, se vyžaduje vyšší stupeň kontroly.

V tomto rámci se pojmem „terorismus“ rozumějí „teroristické činy“, jež jsou zakázané podle mezinárodního práva, jako jsou záměrné útoky proti civilistům, nerozlišující útoky, brání rukojmí, mučení nebo záměrné a svévolné zabíjení, je-li účelem takového činu, ať už v důsledku jeho povahy nebo kontextu, zastrašit obyvatelstvo nebo přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby vykonala nějaký čin, nebo se vykonání nějakého činu zdržela.

Pokud jde o „mezinárodní organizovaný zločin“, je třeba odkazovat na činnosti, jako je obchodování s drogami a s lidmi, nezákonné pašování přistěhovalců, obchodování s jadernými a radioaktivními látkami, praní peněz apod., prováděné strukturovanou skupinou osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě s cílem spáchat závažné trestné činy nebo zločiny stanovené v Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. S odkazem na Protokol proti nedovolené výrobě střelných zbraní a jejich součástí, dílů a střeliva a obchodování s nimi, který doplňuje Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, a Smlouvu o obchodu se zbraněmi by za nedovolené činnosti organizovaných zločineckých skupin měla být považována i nedovolená výroba zbraní a obchodování s nimi.

Kupující země může podněcovat nebo podporovat terorismus a mezinárodní zločin mnoha způsoby a před udělením licence by mohl příslušný orgán zvážit mimo jiné i tyto otázky:

- Je nebo byl kupující stát zapojen do teroristické nebo trestné činnosti?
- Jsou známy jakékoli vazby mezi kupující zemí a teroristickými/zločineckými organizacemi (nebo dokonce jednotlivými teroristy/zločinci) nebo existuje podezření o takových vazbách, nebo je jakýkoli důvod se domnívat, že mají takové vazby subjekty v rámci kupující země, které tato země toleruje?
- Existuje jakýkoli jiný důvod k podezření, že kupující země toleruje opětovný vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu nebo jejich odklon do teroristických nebo zločineckých organizací, nebo že opětovný vývoz nebo odklon sama organizuje?

- Má přijímající země interní právní předpisy, které tolerují teroristickou nebo trestnou činnost, nebo vyplývá tolerování teroristické nebo trestné činnosti z neuplatňování právních předpisů?

Mnohé z těchto otázek mohou sice být položeny i během posuzování podle sedmého kritéria, ale podle šestého kritéria se týkají vlády kupující země, a nikoli konečného uživatele.

Měly by se zvážit tyto podrobnější otázky:

- Staví kupující země financování terorismu na úroveň trestného činu, zmrazuje finanční prostředky osob, které páchají nebo se pokoušejí páchat trestné činy, a zakazuje poskytování služeb osobám, které se podílejí na páchání teroristických činů?
- Zdržuje se kupující země poskytování jakékoli formy podpory, ať už aktivní nebo pasivní, subjektům nebo osobám zapojeným do teroristických činů?
- Varuje včas kupující země jiné státy prostřednictvím výměny informací?
- Odepírá kupující země bezpečná útočiště osobám, které financují, plánují, podporují nebo páchají teroristické činy?
- Brání kupující země osobám, které financují, plánují, zprostředkovávají nebo páchají teroristické činy, v užívání svého území?
- Brání kupující země účinnými hraničními kontrolami v pohybu osob, které tyto činy páchají?

6.5 **Povaha spojeneckých vztahů kupující země:** podle přísného výkladu by se pojmem „spojenectví“ mohla rozumět mezinárodní smlouva, která spojuje některý stát s jedním nebo více dalšími státy a stanoví podmínky, za nichž by si měly vzájemně poskytovat pomoc. Vzhledem k tomu, že pouze nemnohé z četných vztahů mezi státy týkajících se hospodářské, vojenské nebo obranné spolupráce lze při takovémto přísném výkladu považovat za „spojenecké“, měl by se pojem „spojenectví“ v šestém kritériu vykládat v širším smyslu a měl by zahrnovat veškeré hospodářské, vojenské a obranné dohody, které svojí povahou směřují k navázání významného spojení (také v zájmu společných politických cílů) mezi dvěma nebo více státy.

Širší výklad pojmu „spojenectví“ bude také zahrnovat jakoukoli sdílenou vizi v oblasti mezinárodních vztahů (vycházející kromě jiného ze společného politického stanoviska, hospodářských zájmů nebo z důvodů účelnosti), která bude mít za následek významnou činnost zaměřenou na dosažení společného cíle. Může se například jednat o jakýkoli druh kombinované podpory poskytované straně nacházející se v krizi, napětí nebo konfliktu.

Jelikož je tedy povaha spojenectví převážně politickým hodnocením, měl by se pojem „spojenectví“ vykládat volněji, podle zájmů jednotlivých členských států.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti mohou členské státy při posuzování, zda vydat vývozní licenci, zohlednit i tyto otázky:

- Je kupující země součástí spojenectví založeného nebo vystupujícího proti členskému státu nebo proti spojenecké nebo spřátelené zemi?

- Je kupující země součástí spojenečství, které nedodržuje nebo nepodporuje dodržování základních zásad Organizace spojených národů?
- Je kupující země součástí spojenečství, které usiluje o destabilizaci mezinárodního společenství?

6.6 ***Dodržování mezinárodních závazků ze strany kupující země:*** při posuzování, zda udělit vývozní licenci, mohou členské státy rovněž zohlednit, zda kupující země (tj. vláda kupující země) dodržuje své mezinárodní závazky, či nikoliv.

Měla by se věnovat pozornost závazkům, které jsou pro každý stát právně závazné jako normy mezinárodního práva a normy smlouvy univerzálně přijaté každým státem, a zejména pak i závazkům, které by mohly být ze své podstaty porušovány (například nepoužívání ozbrojené síly (článek 41 Charty OSN) nebo dodržování mezinárodního práva během konfliktu), ve většině případů za použití vojenských technologií nebo vojenského materiálu.

Členské státy by měly rovněž zvážit tyto otázky:

- Dodržuje kupující země své závazky k uplatňování zbrojních embarg OSN, OBSE a EU?
- Používá nebo použila kupující země síly nebo hrozí jejím použitím, v rozporu s článkem 41 Charty OSN, za účelem vyřešení mezinárodní krize?

- Porušuje kupující země obvykle své závazky podle mezinárodního zvykového práva nebo smluv, které dobrovolně podepsala?
- Jedná kupující země způsobem, jímž se vylučuje z mezinárodního společenství států?

Pokud jde o mezinárodní humanitární právo, existují tyto možné ukazatele pro posouzení rizika:

- zda se kupující země formálně zavázala uplatňovat pravidla mezinárodního humanitárního práva a zda přijala příslušná opatření pro jejich provádění;
- zda jsou v kupující zemi zavedena právní, soudní a správní opatření nezbytná k potlačení závažných případů porušení mezinárodního humanitárního práva;
- zda kupující země, která je nebo byla zapojena do ozbrojeného konfliktu, závažným způsobem porušila mezinárodní humanitární právo;
- zda kupující země, která je nebo byla zapojena do ozbrojeného konfliktu, přijala veškerá proveditelná opatření, aby zabránila případům závažného porušení mezinárodního humanitárního práva.

Jak je uvedeno výše, hlavním předmětem analýzy patrně není druh materiálu, který má být vyvezen, ani konečný uživatel tohoto materiálu, neboť účelem šestého kritéria je zamezit veškerým vývozům vojenského materiálu nebo vojenských technologií do zemí, jejichž vlády nedodržují své mezinárodní závazky.

V této souvislosti má zvláštní význam první kritérium společného postoje (kritérium „mezinárodních závazků“). Členské státy by je tudíž měly také zohledňovat.

Nevyčerpávající seznam mezinárodních smluv je uveden v příloze II tohoto oddílu.

6.7 *Závazek kupující země k nešíření a jiným oblastem kontroly zbraní a odzbrojení*

Šesté kritérium také vyžaduje, aby se v průběhu posuzování zvažilo, jak kupující země dosud plnila své závazky v oblasti odzbrojení a kontroly zbraní. Členské státy zejména posoudí vnitrostátní právní předpisy kupující země i její mezinárodní závazky. Měla by se věnovat pozornost především úmluvám uvedeným v prvním kritériu.

Některé z otázek, které by se mohly zvažít, jsou:

- Podepsala/ratifikovala/přistoupila kupující země ke Smlouvě o nešíření jaderných zbraní, k Úmluvě o zákazu biologických a toxinových zbraní, k Úmluvě o zákazu chemických zbraní a ke Smlouvě o obchodu se zbraněmi a plní své povinnosti podle těchto smluv? Pokud ne, proč?

- Plní kupující země závazek nevyvážet jakoukoli formu protipěchotních min podle Úmluvy o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení?
- Je kupující země členem/účastníkem nebo plní závazky mezinárodních ujednání nebo režimů, zejména Skupiny jaderných dodavatelů, Australské skupiny, Režimu kontroly raketových technologií, Wassenaarského ujednání a Haagského kodexu chování proti šíření balistických raket?

Přestože jsou podle šestého kritéria výše uvedené otázky podstatnější v průběhu posuzování, mohly by členské státy položit i některé z otázek, které mají položit během posuzování podle sedmého kritéria, jakož i otázky jiné:

- Podává přijímající země hlášení do registru OSN pro konvenční zbraně; pokud ne, proč?
- Ztotožnila se přijímající země se zásadami společného postoje 2008/944/SZBP nebo s podobnými regionálními ujednáními?
- Je přijímající země zapojena do Konference o odzbrojení?
- Provádí přijímající země účinnou kontrolu vývozu a převodu, zahrnující zvláštní právní předpisy v oblasti kontroly a licenční ujednání, které odpovídají mezinárodním normám?

I zde by členské státy měly mít v patrnosti, že při posuzování podle sedmého kritéria (riziko odklonu) je možné rozlišovat mezi různými kvalitami vojenských technologií nebo vojenských materiálů nebo mezi různými konečnými uživateli; až členské státy zváží stejné otázky při posuzování podle šestého kritéria, rozhodnou na základě svého názoru na vládu přijímající země o tom, zda příslušné zemi poslat vůbec nějaký druh materiálu.

Nevyčerpávající seznam režimů kontroly vývozu zbraní a organizací je uveden v příloze III.

- 6.8 **Rozhodnutí:** na základě informací a celkového prověření země, jak je navrženo ve výše uvedených odstavcích, dospějí členské státy k rozhodnutí o tom, zda by měl být navržený vývoz na základě šestého kritéria zamítnut.

Členské státy neudělí licenci, pokud není obecné hodnocení dosavadního jednání kupující země s ohledem na šesté kritérium kladné.

Ostatně i v případě, že je výsledek tohoto hodnocení kladný, nelze jím za žádných okolností odůvodnit převody zbraní, které by jinak byly podle jiných kritérií společného postoje zamítnuty.

INTERNETOVÉ STRÁNKY S PŘÍSLUŠNÝMI ZDROJI INFORMACÍ:

Organizace spojených národů, konvenční zbraně

(<http://disarmament.un.org>)

Výbory Rady bezpečnosti OSN pro sankce

(<http://www.un.org/sc/committees/>)

Zpráva Rady bezpečnosti OSN

(<http://www.securitycouncilreport.org>)

Protiteroristický výbor Rady bezpečnosti

(<http://www.un.org/en/sc/ctc/>)

Výbor rezoluce 1540

(<http://www.un.org/en/sc/1540/>)

Globální program proti korupci, Úřad OSN pro drogy a kriminalitu

(<http://www.unodc.org/>)

Výzkumný institut OSN pro otázky odzbrojení (UNIDIR)

(<http://www.unidir.org>)

OBSE, kontrola zbraní

(<http://www.osce.org>)

Evropská unie

(<http://www.eeas.europa.eu>)

CIA World Fact Book

(<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>)

Jane's Defence a Jane's foreign report:

(<http://www.janes.com/>)

SIPRI

(<http://www.sipri.org>)

Mezinárodní akční síť proti šíření ručních palných zbraní

(<http://www.iansa.org>)

Small Arms Survey

(<http://www.smallarmssurvey.org/>)

Mezinárodní výbor Červeného kříže

(<http://www.icrc.org>)

PŘÍSLUŠNÉ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY:

Charta Organizace spojených národů

Úmluva o zákazu biologických a toxinových zbraní

Úmluvy o zákazu chemických zbraní

Smlouva o nešíření jaderných zbraní (NPT)

Smlouva o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (CTBT)

Úmluva o zákazu použití, skladování, výroby a převodu protipěchotních min a o jejich zničení

Smlouva z Rarotonga

Pelindabská smlouva

Smlouva z Tlatelolka

Bangkoká smlouva

Smlouva o bezjaderné zóně ve Střední Asii

Smlouva o Antarktidě

Smlouva o zákazu rozmístění jaderných zbraní na dně moří a oceánů

Smlouva o kosmickém prostoru

Rozhovory o omezení strategických zbraní (SALT)

Ženevské úmluvy

Úmluva o zákazu vojenského využívání a jiného zneužívání technologií měnících životní prostředí (ENMOD)

Úmluva o některých konvenčních zbraních (CCWC)

Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

Smlouva o obchodu se zbraněmi

Znění těchto smluv a dalších mezinárodních smluv jsou uvedena na internetových stránkách
<http://untreaty.un.org/>.

**PŘÍSLUŠNÉ MEZINÁRODNÍ REŽIMY A ORGANIZACE PRO KONTROLU VÝVOZU
ZBRANÍ:**

Wassenaarské ujednání

(<http://www.wassenaar.org>)

Skupina jaderných dodavatelů

(<http://www.nuclearsuppliersgroup.org>)

Australská skupina

(<http://www.australiagroup.net>)

Zanggerův výbor

(www.zanggercommittee.org)

Režim kontroly raketových technologií (MTCR)

(<http://www.mtcr.info>)

Haagský kodex chování proti šíření balistických raket

(<http://www.hcoc.at/>)

Použití sedmého kritéria

- 7.1 Společný postoj 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenských technologií a vojenského materiálu členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 uvedeného společného postoje. Sedmé kritérium se tedy vztahuje *a priori* na vývozy do všech přijímajících zemí bez rozdílu. Tyto postupy se však řídí zásadou, že případy, které se vyznačují vyšším potencionálním rizikem, by měly být podrobeny důkladnějšímu přezkumu než případy, u kterých je riziko nižší. Hodnocení jednotlivých žádostí o udělení vývozní licence by se mělo provádět případ od případu a mělo by zahrnovat celkovou analýzu rizika na základě potencionální úrovně rizika v přijímajícím státě, spolehlivosti osob, které se transakcí účastní, povahy zboží, které má být převedeno, a zamýšleného konečného užití.

S cílem lépe porozumět problematice odklonu vojenských technologií a materiálu a lépe mu předcházet se členské státy vybízejí, aby si v jednotlivých případech vyměňovaly informace o rizikových zemích, činnostech a subjektech prostřednictvím spolupráce v rámci COARM nebo jinými způsoby.

V souladu s článkem 11 Smlouvy o obchodu se zbraněmi a s vnitrostátními právními předpisy se mohou tyto informace mimo jiné týkat i nezákonných činností, včetně korupce, mezinárodních tras nedovoleného obchodu, nezákonných zprostředkovatelů, zdrojů nedovolených dodávek, způsobů ukrývání, obvyklých míst expedice zásilek a míst určení, která využívají organizované skupiny zapojené do odklonu. Smluvní strany Smlouvy o obchodu se zbraněmi se zavazují, že v případě zjištěného odklonu přijmou vhodná opatření. Tato opatření mohou zahrnovat vyrozumění smluvních stran uvedené smlouvy, jichž se odklon může týkat, prověření odkloněných zásilek a přijetí návazných opatření spočívajících ve vyšetřování a právních krocích. Pokud například některý členský stát zjistí, že určitou činností nebo ze strany určitého subjektu došlo k odklonu, měl by zvážit vyrozumění ostatních členských států (a dotčených smluvních stran Smlouvy o obchodu se zbraněmi) za účelem zmírnění rizika odklonu případných následných transakcí zahrnujících stejnou činnost či stejný subjekt.

Rovněž čl. 13 odst. 2 Smlouvy o obchodu se zbraněmi vyzývá smluvní strany, aby prostřednictvím sekretariátu informovaly ostatní smluvní strany o přijatých opatřeních, která se při řešení problematiky odklonu transferu konvenčních zbraní ukázala jako účinná, a čl. 15 odst. 4 vybízí smluvní strany ke spolupráci, mimo jiné prostřednictvím sdílení informací o nezákonných činnostech a aktérech s cílem předcházet odklonu konvenčních zbraní a vymýtit jej. Všechny smluvní strany této smlouvy se každopádně zavázaly, že v případech, kdy je to žádoucí a možné, budou spolupracovat a vyměňovat si informace za účelem zmírnění rizika odklonu. Při této výměně informací jsou zohledněna veškerá omezení stanovená pro využívání citlivých informací.

K znesnadnění odklonu slouží i kvalitnější dokumentace (jako jsou smlouvy či dohody, certifikáty konečného uživatele a různé záruky) při posuzování rizika odklonu prováděném ve fázi udělování licence. K prevenci nežádoucího odklonu nebo opětovného vývozu vojenského materiálu a vojenských technologií přispívají účinné systémy kontroly konečného uživatele. V politikách zaměřených proti odklonu by měly hrát ústřední úlohu certifikáty konečného uživatele a jejich ověření ve fázi udělování licence. (viz též kapitola 1 – Postupy při udělování licence). Nicméně využívání certifikátů konečného uživatele nemůže nahradit úplné vyhodnocení rizika situace v konkrétním případě. V souladu s článkem 11 Smlouvy o obchodu se zbraněmi usilují členské státy o zamezení odklonu i tím, že zváží zavedení opatření ke zmírnění rizika, jako jsou opatření k budování důvěry nebo programy společně vypracované a schválené vyvážejícími a dovážejícími státy. Další preventivní opatření mohou podle potřeby zahrnovat: prověření stran účastnících se vývozní transakce, vyžádání další dokumentace, dalších osvědčení a potvrzení, nepovolení vývozu či jiné náležité kroky.

- 7.2 **Informační zdroje:** informace o riziku odklonu by se měly získávat z mnoha různých zdrojů – vnitrostátních, regionálních a mezinárodních; veřejných a neveřejných; úředních a nevládních apod.

Nejprve by měl orgán vydávající licence kontaktovat na vnitrostátní úrovni vládní subjekty zabývající se bojem proti nedovolenému obchodu a odklonu, jako jsou celní správa, donucovací orgány, justiční orgány, zpravodajské služby, útvary finančního zpravodajství a subjekty v oblasti obrany. Tyto orgány mohou mít k dispozici informace o případech odklonů ze strany subjektů zapojených do dané transakce. V některých zemích, například ve Spojených státech amerických, se seznamy subjektů, které byly odsouzeny za porušení vnitrostátních právních předpisů v oblasti vývozu zbraní, zveřejňují. Další informace lze případně získat od diplomatických misí členských států. Na úrovni EU je k dispozici systém oznamování případů zamítnutí a další výměna informací v kontextu Pracovní skupiny pro vývoz konvenčních zbraní (COARM) a nařízení č. 258/2012.

Rovněž členové Wassenaarského ujednání se zavazují, že budou sdílet osvědčené postupy a informace o konečných uživateli, kteří jsou z hlediska odklonu považováni za vysoce rizikové. Členské státy OBSE sdílejí osvědčené postupy v oblasti kontroly vývozu, včetně dokumentace týkající se konečného užití. Informace týkající se odklonu mohou poskytnout i regionální organizace v dalších částech světa. Na mezinárodní úrovni jsou užitečným zdrojem zprávy skupin odborníků, které podporují činnost výborů OSN pro sankce. Tyto zprávy obsahují podrobné informace o případech porušení zbrojních embarg Rady bezpečnosti OSN. Užitečná může být i výměna informací v rámci výboru Rady bezpečnosti OSN zřízeného podle rezoluce 1540 (2004) a publikace a zprávy zveřejňované na internetových stránkách Úřadu OSN pro otázky odzbrojení a Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu. Součástí on-line systému Interpolu pro správu záznamů o nedovolených zbraních a sledování jejich pohybu (iARMS), financovaného EU, je i samostatný modul věnovaný statistice a hlášením souvisejícím s nedovolenými střelnými zbraněmi. Tento modul může generovat hlášení uzpůsobená konkrétním potřebám a umožňuje analýzu vnitrostátních dat týkajících se trestné činnosti související se střelnými zbraněmi a sledování jejich pohybu. Orgány členských států EU vydávající licence by mohly zvážit, zda požádat o přístup k tomuto modulu přímo prostřednictvím svých národních ústředí (styčný bod mezi vnitrostátní policií a Interpolem), nebo nepřímo prostřednictvím vnitrostátních donucovacích orgánů. Pokud jde o nevládní úroveň, různé výzkumné organizace, společnosti a publikace poskytují on-line informace, databáze a rejstříky, jako je databáze iTrace financovaná EU, které jsou relevantní pro účely posouzení rizika odklonu a použití sedmého kritéria obecně.

Nevyčerpávající seznam příslušných internetových stránek je uveden v příloze I tohoto oddílu.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

7.3 **Základní pojmy:** sedmé kritérium odkazuje na rozsáhlou oblast průřezových otázek, které je třeba zohlednit při veškerém posuzování. Je třeba mít na paměti, že odklon může být iniciován na různých úrovních, může se uskutečnit během převodu do určité země i v rámci určité země, nebo může zahrnovat přesměrování nebo následný převod do třetí „neoprávněné“ země či „neoprávněnému“ subjektu. Může se týkat vlastnictví (konečného uživatele) nebo funkce (konečného užití).

V sedmém kritériu se uvádí:

„Při hodnocení vlivu vojenských technologií nebo vojenského materiálu, které mají být vyvezeny, na přijímající zemi a rizika, že by tyto technologie nebo tento materiál mohly být dodány nežádoucímu konečnému uživateli nebo pro nežádoucí konečné užití, jsou posuzovány tyto skutečnosti:

- a) legitimní obranné a vnitrostátní bezpečnostní zájmy přijímající země, včetně případné účasti na mírových operacích Organizace spojených národů či jiných činnostech pro zachování míru;*
- b) technická schopnost přijímající země využít tyto technologie nebo tento materiál;*
- c) schopnost přijímající země provádět účinnou kontrolu vývozu;*
- d) riziko, že tyto technologie nebo materiál budou znovu vyvezeny do nežádoucích míst určení, a pověst přijímající země z hlediska dodržování předpisů pro opětovný vývoz nebo předpisů pro předchozí souhlas s opětovným vývozem, jejichž uvalení považuje vyvážející členský stát za vhodné;*
- e) riziko, že tyto technologie nebo materiál budou odkloněny teroristickým organizacím nebo jednotlivým teroristům;*
- f) riziko nezamýšlených transferů technologií či jejich přepracování k jiným účelům, než pro které byly určeny.“*

Ad a): Legitimní obranné a vnitrostátní bezpečnostní zájmy přijímající země, včetně případné účasti na mírových operacích Organizace spojených národů či jiných činnostech pro zachování míru

Podle Charty Organizace spojených národů má každý národ právo na sebeobranu. Mělo by se však posoudit, zda dovoz odpovídá a je úměrný potřebě přijímající země zajistit svoji sebeobranu a vnitřní bezpečnost, nebo se účastnit mírových operací OSN či jiných činností pro zachování míru. V tomto ohledu by se mohly zvážet běžné vojenské potřeby přijímající země a její technické schopnosti, jak jsou uvedeny v různých mezinárodních zdrojích, například v registru OSN pro konvenční zbraně (UNROCA), ročence SIPRI nebo ve výročním vojenském výkazu Mezinárodního institutu strategických studií (IISS).

Mohly by se zvážet tyto otázky:

- Existuje skutečné ohrožení bezpečnosti, jemuž by plánovaný dovoz vojenských technologií nebo vojenských materiálů mohl pomoci čelit?
- Jsou ozbrojené síly vybaveny k tomu, aby tomuto ohrožení čelily?
- Jaké bude místo určení dovezeného materiálu po ukončení účasti na mírových operacích OSN či jiných činnostech pro zachování míru?

Ad b): Technická schopnost přijímající země využít tyto technologie nebo tento materiál

Technickou kapacitou se rozumí schopnost přijímající země příslušný materiál z personálního a materiálního hlediska účinně využít. Rozumí se jí i technologická úroveň přijímající země a její operační kapacita a obecně i úroveň výkonnosti jejího vojenského materiálu.

Při posuzování slučitelnosti vývozu vojenských technologií nebo vojenského materiálu z hlediska této technické kapacity by se tudíž mělo zvážit, zda je vhodné dodat příjemci materiál, který je citlivější nebo dokonalejší než technologické prostředky a operační potřeby přijímající země.

„Technická schopnost přijímající země využít daný materiál“ může být zásadním ukazatelem „existence rizika“ odklonu. Navrhovaný vývoz, který se zdá být technicky příliš náročný nebo kvantitativně nadsazený ve srovnání s tím, co by mohl přijímající stát podle očekávání za běžných okolností využít, může být náznakem toho, že skutečným konečným místem určení je konečný uživatel ve třetí zemi. Tato koncepce se vztahuje jak na kompletní zboží a systémy, tak na součástky a náhradní díly. Vývoz součástek a náhradních dílů v případech, kdy chybí důkazy, že přijímající země provozuje předmětný kompletní systém, může být jasným náznakem jiného záměru.

Mohly by se zvážit mimo jiné i tyto otázky:

- Má navrhovaný vývoz povahu vyspělé technologie?
- Pokud ano, má příjemce přístup k technickému zázemí vhodnému k podpoře tohoto prodeje, nebo investuje do takového zázemí?
- Je navrhovaný vývoz v souladu s obranným profilem přijímajícího státu?
- Odpovídá navrhovaný vývoz kvantitativně a kvalitativně operační struktuře a technické schopnosti ozbrojených sil či policejních sil přijímající země? Požadují-li se součástky nebo náhradní díly, je známo, že přijímající stát provozuje příslušný systém, do něhož jsou tyto součástky zabudovány?

Ad c): Schopnost přijímající země provádět účinnou kontrolu vývozu

Dodržování mezinárodních norem kontroly vývozu přijímajícími státy může být pozitivním ukazatelem toho, že nedojde k záměrnému nebo neúmyslnému odklonu. Mohly by se zvážit mimo jiné i tyto otázky:

- Je přijímající stát signatářskou zemí nebo stranou klíčových mezinárodních smluv, ujednání nebo režimů týkajících se kontroly vývozu (např. Wassenarského ujednání, Smlouvy o obchodu se zbraněmi)?
- Podává přijímající země hlášení do registru OSN pro konvenční zbraně? Pokud ne, proč?
- Ztotožnila se přijímající země se zásadami společného postoje Rady 2008/944/SZBP nebo s podobnými regionálními ujednáními?
- Provádí přijímající země účinnou kontrolu vývozu a převodu, zahrnující zvláštní právní předpisy v oblasti kontroly a licenční ujednání, které odpovídají mezinárodním normám?
- Je řízení zásob a jejich bezpečnost na dostatečné úrovni (viz STANAG, mezinárodní normy v oblasti kontroly ručních palných zbraní (ISACS) a mezinárodní technické pokyny OSN k problematice munice (IATG)? Jsou známy případy, kdy v zemi konečného uživatele vznikly problémy s únikem ze zásob zbraní?
- Nakolik vysoká je podle posouzení míra korupce v přijímající zemi? Byly zavedeny účinné právní nástroje a správní opatření pro prevenci korupce a boj proti ní?

- Nachází se přijímající stát v blízkosti oblastí konfliktu nebo existuje v přijímajícím státě přetrvávající napětí nebo jiné skutečnosti, které by mohly bránit spolehlivému vymáhání ustanovení o kontrole vývozu?
- Byly u země uvedeného konečného použití v minulosti zaznamenány případy odklonu zbraní, včetně nepovoleného opětovného vývozu nadbytečného vojenského materiálu rizikovým zemím?

Nevyčerpávající seznam příslušných internetových stránek je uveden v příloze I tohoto oddílu.

Ad d): Riziko, že tyto technologie nebo materiál budou znovu vyvezeny do nežádoucích míst určení, a pověst přijímající země z hlediska dodržování předpisů pro opětovný vývoz nebo předpisů pro předchozí souhlas s opětovným vývozem, jejichž uvalení považuje vyvážející členský stát za vhodné

Příslušný orgán by měl posoudit hodnověrnost konkrétního příjemce, jakož i věrohodnost a důvěryhodnost trasy a obchodního schématu zamýšlených pro transakci, pokud jsou ve fázi udělování licence známy. Na transakci se kromě konečného uživatele mohou podílet i další aktéři, mimo jiné: zprostředkovatelé, subdodavatelé zprostředkovatelů, dopravci (letečtí, námořní, železniční, silniční, říční), financující subjekty, pojišťovny apod. Při posuzování rizika je třeba kromě jiného zohlednit i to, zda tyto jednotlivé subjekty byly v minulosti zapojeny do obchodování se zbraněmi.

Konkrétní položky sice nemusí být předmětem odklonu jako takové, avšak mohou odklon usnadnit tím, že umožní neoprávněný opětovný převod zbraní ze stávajících zásob.

Dodavatelé by mohli zvážit opatření k omezení tohoto rizika zejména tehdy, pokud existují obavy z toho důvodu, že v přijímající zemi či u konečného uživatele došlo v minulosti k případům odklonu.

Mohly by se zvážit tyto otázky:

- Je vojenský materiál určen vládě nebo jednotlivé společnosti?
- V případě, že je trasa známa či požadována ve fázi udělování licence, je tato trasa důvodem ke znepokojení?
- V případě, že je obchodní schéma známo či požadováno ve fázi udělování licence, je toto schéma důvodem ke znepokojení (možné zapojení zprostředkovatelů, distributorů apod.)?
- Byl některý z aktérů, kteří se angažují v rámci obchodního schématu či trasy transakce, v minulosti odsouzen za obchodování se zbraněmi nebo za porušení právních předpisů v oblasti vývozu zbraní?

Je-li dovozcem vláda:

- Je vláda nebo příslušná složka vlády v tomto ohledu spolehlivá?
- Respektovala vláda nebo příslušná složka vlády předchozí certifikáty konečného uživatele nebo jiná ustanovení týkající se oprávnění k opětovnému vývozu?
- Existuje důvod se domnívat, že vláda nebo příslušná složka vlády není spolehlivá?

Je-li dovozcem společnost:

- Je tato společnost známa?
- Má tato společnost oprávnění vydané vládou přijímajícího státu?
- Byla tato společnost v minulosti zapojena do nežádoucích transakcí? Byla tato společnost odsouzena za obchodování se zbraněmi?

Ad e): Riziko, že tyto technologie nebo materiál budou dodány teroristickým organizacím nebo jednotlivým teroristům (v tomto kontextu by vyžadoval zvlášť pečlivé posouzení materiál k boji proti terorismu)

Při posuzování potenciálního rizika v přijímajícím státě by mohl příslušný orgán položit tyto otázky:

- Je nebo byl přijímající stát zapojen do teroristické činnosti?
- Je známo nebo existuje podezření, že existuje napojení na teroristické organizace (nebo dokonce na jednotlivé teroristy), nebo existuje jakýkoli důvod domnívat se, že se subjekty v přijímajícím státě podílí na financování terorismu?
- Existuje jakýkoli jiný důvod k podezření, že by daný materiál mohl být opětovně vyvezen nebo odkloněn do teroristických organizací?

Je-li odpověď na jednu nebo více z položených otázek kladná, je třeba provést podrobnější kontrolu. Příslušný orgán by měl při dalším posuzování tohoto rizika konzultovat otevřené a další zdroje.

Ad f): Riziko nezamýšlených transferů technologií či jejich přepracování k jiným účelům, než pro které byly určeny

Pokud členské státy rozhodují o žádosti o vývozní licenci, musí zohlednit schopnost příjemce – ať už státu, nebo soukromého subjektu – analyzovat a odklonit technologii obsaženou v pořizovaném vojenském materiálu.

Členské státy si budou moci příslušné informace vyměňovat za účelem určení schopností možného nabyvatele evropského vojenského materiálu.

V této souvislosti, a zejména pokud jde o materiál, který využívá citlivou technologii, je třeba zvážit tyto faktory:

- citlivost a úroveň ochrany technologií obsažených v systému, pokud jde o odhadovanou úroveň odborných znalostí příjemce, a zřejmé přání příjemce získat některé z těchto technologií;
- snadnost, s jakou by tyto technologie mohly být analyzovány a odkloněny, buď za účelem vyvinutí podobného materiálu, nebo ke zdokonalení jiných systémů s použitím získaných technologií;
- množství určené k vývozu: ukazatelem pokusu o získání technologií je koupě takového počtu podsystémů nebo položek materiálu, který se zdá být příliš malý (nebo příliš velký);

- chování příjemce v minulosti, pokud příjemce již dříve získal systémy, které mohl prozkoumat, aby získal informace o technologiích použitých v těchto systémech. V této souvislosti se členské státy mohou vzájemně informovat o jimi zjištěných případech odcizených technologií.

Za účelem určení této slučitelnosti by členské státy mohly zvážit tyto otázky:

- Má přijímající země odpovídající vojenskou infrastrukturu, která umožní účinné využití tohoto materiálu?
- Je technologická úroveň požadovaného materiálu úměrná potřebám vyjádřeným přijímající zemí a její operační kapacitě?
- Je podobný vojenský materiál, který se již používá, řádně udržován?
- Je k dispozici dostatečné množství kvalifikovaného personálu, který zajistí používání a údržbu materiálu?⁶

7.4 **Rozhodnutí:** na základě informací a celkového vyhodnocení rizika, jak je navrženo v bodech výše, a po zavedení opatření ke zmírnění rizika, dospějí členské státy k rozhodnutí o tom, zda by měl být navržený vývoz zamítnut na základě sedmého kritéria.

⁶ Například zaměstnává již vojenské odvětví značný podíl inženýrů a techniků dané země? Je v civilním odvětví nedostatek inženýrů a techniků, který by se mohl dalším nábořem těchto pracovníků do vojenského odvětví prohloubit?

NĚKTERÉ INTERNETOVÉ STRÁNKY S PŘÍSLUŠNÝMI ZDROJI INFORMACÍ:

Světový obchod se zbraněmi

- Registr OSN pro konvenční zbraně (UNROCA) – <http://www.un-register.org/HeavyWeapons/Index.aspx>
- Databáze OSN Comtrade – <http://comtrade.un.org/data/>

Nevládní zdroje:

- Databáze SIPRI věnovaná převodům zbraní – <http://www.sipri.org/databases/armstransfers>

Zbrojní embarga

- Evropská unie – platná omezující opatření (sankce) – http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf
- Výbory Rady bezpečnosti OSN pro sankce – zprávy skupin odborníků – <http://www.un.org/sc/committees/>

Nevládní zdroje:

- Databáze SIPRI věnovaná zbrojním embargům – <http://www.sipri.org/databases/embargoes>

Terorismus

- Boj EU proti terorismu – <http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism?lang=cs>
- Protiteroristický výbor Rady bezpečnosti OSN – <http://www.un.org/en/sc/ctc>

Osvědčené postupy a standardy

- Mezinárodní technické pokyny OSN k problematice munice – <http://www.un.org/disarmament/convarms/Ammunition/IATG/>
- Studie o vytvoření rámce pro zlepšení systémů kontroly konečného užití a konečných uživatelů –

<http://www.un.org/disarmament/HomePage/ODAPublications/OccasionalPapers/PDF/OP21.pdf>

- Mezinárodní normy v oblasti kontroly ručních palných zbraní – <http://www.smallarmsstandards.org/isacs/>
- Příručka osvědčených postupů v oblasti ručních palných a lehkých zbraní – <http://www.osce.org/fsc/13616>
- Wassenaarské ujednání – (<http://www.wassenaar.org/>)

Odklon zbraní a obchodování s nimi

- Komise EU, GŘ pro vnitřní věci – iniciativa zaměřená na obchodování se střelnými zbraněmi – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/trafficking-in-firearms/index_en.htm
- Výbory Rady bezpečnosti OSN pro sankce – zprávy skupin odborníků – <http://www.un.org/sc/committees/>
- Databáze Interpolu iArms – přístup k modulu věnovanému statistice a hlášením, o něž lze požádat prostřednictvím národní ústředny – <http://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Illicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>
- USA – seznam subjektů odsouzených za porušení právních předpisů v oblasti vývozu zbraní <http://pmddtc.state.gov/compliance/debar.html>
- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu – studie o obchodování se střelnými zbraněmi – <http://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/global-firearms-trafficking-study.html>

Nevládní zdroje:

- Conflict Armament Research – <http://www.conflictarm.com/>
- iTrace – databáze odkloněných zbraní a střeliva – <https://itrace.conflictarm.com/>
- Institut pro mírový výzkum, Oslo (PRIO) – NISAT – <http://nisat.prio.org/Document-Library/Region/>
- Insight Crime <http://www.insightcrime.org/investigations/gunrunners>

Korupce

- Úřad OSN pro drogy a kriminalitu – <http://www.unodc.org/unodc/corruption>

Nevládní zdroje:

- Corruption Watch – <http://www.cw-uk.org/>
- Zpráva Global Integrity – www.globalintegrity.org
- Transparency International – <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>
- Transparency International – index rizika korupce v oblasti obrany – <http://government.defenceindex.org/>
- Transparency International – <http://www.ti-defence.org/>
- U4 Anti-Corruption Resource Centre – <http://www.u4.no/>

Obecně

- Smlouva o obchodu se zbraněmi – <http://www.un.org/disarmament/ATT>
- Australská skupina – <http://www.australiagroup.net/en/index.html>
- Kontrola vývozu zbraní prováděná EU – http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm
- Haagský kodex chování proti šíření balistických raket – <http://www.hcoc.at/>
- Režim kontroly raketových technologií (MTCR) – <http://www.mter.info>
- OBSE, kontrola zbraní – <http://www.osce.org/what/arms-control>
- Skupina jaderných dodavatelů – <http://www.nuclearsuppliersgroup.org/>
- Úřad OSN pro otázky odzbrojení – <http://www.un.org/disarmament/>
- Akční program OSN k prevenci, potírání a vymýcení nezákonného obchodu s ručními a lehkými zbraněmi – www.poa-iss.org
- Výzkumný institut OSN pro otázky odzbrojení (UNIDIR) – www.unidir.org
- Wassenaarské ujednání – <http://www.wassenaar.org/>

Nevládní zdroje:

- Armed violence monitor (Monitor ozbrojeného násilí): www.avrmonitor.org
- Evropská asociace leteckého a obranného průmyslu – <http://www.asd-europe.org/>
- Bonnské Mezinárodní středisko pro přeměnu (BICC) – Databáze hodnocení vývozu zbraní – <http://www.ruestungsexport.info/>
- Defence Industry Daily – <http://www.defenseindustrydaily.com/>
- Konsorcium Evropské unie pro nešíření – <http://www.nonproliferation.eu/>
- Svaz evropských asociací obranných technologií – <http://www.fedta.eu/home>
- Fondation pour la Recherche Stratégique – <http://www.frstrategie.org/>
- Groupe de Recherche et d'Information sur la Paix et la Securite (GRIP) - <http://www.grip.org>
- Gunpolicy – <http://www.gunpolicy.org/>
- Hessische Stiftung Friedens- und Konfliktforschung – <http://www.hsfk.de/>
- Mezinárodní akční síť proti šíření ručních palných zbraní (IANSA) – <http://www.iansa.org>
- Mezinárodní institut strategických studií (IISS) - <http://www.iiss.org/>
- International Peace Information Service (IPIS) – <http://www.ipisresearch.be/?&lang=en>
- Jane's Defence – <http://www.janes.com>
- Small Arms Survey – www.smallarmssurvey.org
- Saferworld – www.saferworld.org.uk
- Stockholm International Peace research Institute (Stockholmský mezinárodní institut pro mírový výzkum) (SIPRI) – www.sipri.org
- Regionální středisko pro jihovýchodní a východní Evropu pro kontrolu ručních palných a lehkých zbraní (SEESAC) – <http://www.seesac.org/>

Použití osmého kritéria

- 8.1 Společný postoj 2008/944/SZBP se vztahuje na veškerý vývoz vojenských technologií nebo vojenského materiálu, které jsou zahrnuty do Společného vojenského seznamu EU, členskými státy a na zboží dvojího užití podle článku 6 daného společného postoje. Osmé kritérium se tedy vztahuje *a priori* na vývozy do všech přijímajících zemí bez rozdílu: Jelikož však osmé kritérium stanovuje souvislost s udržitelným rozvojem⁷ přijímající země, je třeba věnovat zvláštní pozornost vývozu zbraní do rozvojových zemí. Toto kritérium se v zásadě použije pouze v případech, kdy je uvedeným konečným uživatelem vláda nebo jiný subjekt veřejného sektoru, neboť pouze tyto koneční uživatelé mohou odklonit omezené zdroje určené na sociální nebo jinou výdajovou oblast. **Příloha A** stanoví dvoustupňový systém „filtrů“, jehož účelem je pomoci členským státům určit žádosti o vývozní licence, které mohou vyžadovat posouzení podle osmého kritéria. Stupeň 1 určuje rozvojové problémy dané země, zatímco stupeň 2 se zaměřuje na to, zda je finanční hodnota žádosti o licenci pro přijímající zemi významná.

⁷ Rozvojové cíle tisíciletí zahrnují udržitelný rozvoj a pokrok v dosahování cílů, které se vztahují k chudobě, vzdělání, rovnosti pohlaví, dětské úmrtnosti, zdraví matek, HIV/AIDS a jiným nemocem, životnímu prostředí a světovému partnerství pro rozvoj.

8.2 **Informační zdroje:** jestliže systém filtrů popsaný v bodě 8.1 signalizuje, že je nutné provést další analýzu, měly by členské státy zohlednit řadu sociálních a hospodářských ukazatelů, které jsou uvedeny v **příloze B**. U každého ukazatele je uveden informační zdroj. Výsledek rozhodnutí členských států o licencích by však neměl být založen pouze na výsledcích hodnocení přijímající země, které vychází z jednoho nebo více z těchto ukazatelů⁸. Tyto údaje by měly spíše sloužit k vytvoření základních podkladů, které přispějí k rozhodovacímu postupu. Body 8.3 až 8.10 uvádějí prvky osmého kritéria, které je třeba vzít při rozhodování v úvahu.

Prvky, které je nutno při rozhodování zohlednit

8.3 Osmé kritérium odkazuje na řadu obecných průřezových otázek, které je třeba zohlednit při jakémkoli posuzování a které jsou v následujícím textu zvýrazněny.

*Slučitelnost vývozu vojenských technologií nebo vojenského materiálu s **technickou a hospodářskou kapacitou** přijímající země, přičemž je žádoucí, aby státy své **legitimní potřeby v oblasti bezpečnosti a obrany** naplňovaly s co **nejmenším využitím lidských a hospodářských zdrojů pro potřeby zbrojení**.*

⁸ Pracovní skupina pro vývoz konvenčních zbraní (COARM) bude alespoň jednou ročně jednat o rozhodnutích o udělení licencí, která se týkají osmého kritéria, aby se ve věci uplatňování tohoto kritéria dosáhlo lepšího společného porozumění.

*S přihlédnutím k informacím z důležitých zdrojů, jako jsou Rozvojový program Organizace spojených národů, Světová banka, Mezinárodní měnový fond a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, berou členské státy v úvahu, zda by navrhovaný vývoz mohl vážně ohrozit udržitelný rozvoj přijímající země. V této souvislosti posuzují relativní úroveň **vojenských a sociálních výdajů** přijímající země, s přihlédnutím k případné **pomoci** poskytované této zemi ze strany **EU** či na **bilaterálním základě**.*

Technická a hospodářská kapacita

8.4a **Hospodářskou kapacitou** se rozumí dopad dovozu vojenských technologií nebo vojenských materiálů na disponibilitu finančních a hospodářských zdrojů přijímající země pro jiné účely v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém výhledu. V této souvislosti by mohly členské státy vzít v úvahu:

- kapitálové náklady na nákup vojenských technologií nebo vojenského materiálu, jakož i pravděpodobné dodatečné náklady na činnosti související se životním cyklem (např. podpůrné systémy a materiály), výcvik a údržbu;

- zda dotčené zbraně doplňují, nebo nahrazují stávající schopnosti a případně odhadované úspory provozních nákladů oproti starším systémům;
- jak bude přijímající země dotyčný dovoz financovat⁹ a jaký dopad by toho financování mohlo mít na vnější zadluženost a stav platební bilance.

8.4b **Technickou kapacitou** se rozumí schopnost přijímající země příslušný materiál z personálního a materiálního hlediska účinně využít. Členské státy by v tomto směru měly zvážit následující otázky:

- Má přijímající země odpovídající vojenskou infrastrukturu, která umožní účinné využití tohoto materiálu?
- Je podobný vojenský materiál, který se již používá, řádně udržován?
- Je k dispozici dostatečné množství kvalifikovaného personálu, který zajistí používání a údržbu materiálu? ¹⁰

⁹ Tuto skutečnost je třeba posoudit, neboť způsoby platby by mohly mít nepříznivé účinky jak z makroekonomického hlediska, tak i z hlediska udržitelného rozvoje. Například v případě hotovostního nákupu by mohlo dojít k vážnému omezení devizových rezerv země, čímž by byla ohrožena záchranná síť pro řízení kurzové politiky, a rovněž ke krátkodobým nepříznivým účinkům na platební bilanci. V případě nákupu na úvěr (v jakékoli podobě) dojde k nárůstu celkového zadlužení přijímající země, které již může být neudržitelně vysoké.

¹⁰ Například zaměstnává již vojenské odvětví značný podíl inženýrů a techniků dané země? Je v civilním odvětví nedostatek inženýrů a techniků, který by se mohl dalším náborem těchto pracovníků do vojenského odvětví prohloubit?

Legitimní potřeby z hlediska bezpečnosti a obrany

8.5 Podle Charty Organizace spojených národů má každý národ právo na sebeobranu. Mělo by se však posoudit, zda je dovoz odpovídající a úměrný potřebě přijímající země zajistit svoji sebeobranu a vnitřní bezpečnost a podílet se na mezinárodních operacích k udržení míru a humanitárních operacích. Je třeba zvážit tyto otázky:

- Existuje skutečné ohrožení bezpečnosti, jemuž by plánovaný dovoz vojenských technologií nebo vojenských materiálů mohl pomoci čelit?
- Jsou ozbrojené síly vybaveny k tomu, aby tomuto ohrožení čelily?
- Je plánovaný dovoz skutečně prioritou s ohledem na celkové ohrožení?

Nejmenší možné využití lidských a ekonomických zdrojů pro potřeby zbrojení

8.6 O tom, co představuje „nejmenší možné využití“, je třeba rozhodnout na základě zvážení veškerých příslušných skutečností. Členské státy by měly mimo jiné zvážit tyto otázky:

- Jsou výdaje v souladu se strategií přijímající země zaměřenou na snižování chudoby nebo s programy, které jsou podporovány mezinárodními finančními institucemi?

- Jaká je výše vojenských výdajů přijímající země? Vzrostla tato výše během posledních pěti let?
- Jaká je úroveň transparentnosti státních vojenských výdajů a zakázek? Jaké jsou možnosti demokratické a veřejné angažovanosti v procesech týkajících se státního rozpočtu? Jsou relevantní další otázky v oblasti správy?
- Existuje jasný a jednotný přístup ke stanovování vojenského rozpočtu? Existuje řádně vymezená politika obrany a jasná formulace oprávněných bezpečnostních potřeb země?
- Jsou k dispozici nákladově efektivnější vojenské systémy?
- Vztahují se na zadávání zakázek v oblasti obrany vládní protikorupční opatření a programy? Objevily se v souvislosti s navrhovaným vývozem známky korupce?

Relativní úroveň vojenských a sociálních výdajů

8.7 Členské státy by měly při posuzování toho, zda by nákup výrazně narušil úroveň vojenských výdajů ve vztahu k výdajům sociálním, zvážit tyto otázky:

- Jaká je úroveň vojenských výdajů přijímající země v porovnání s výdaji na zdravotnictví a vzdělání?
- Jakou část, vyjádřenou procentním podílem na hrubém domácím produktu (HDP), tvoří u přijímající země vojenské výdaje?

- Lze v posledních pěti letech zaznamenat tendenci nárůstu podílu vojenských výdajů oproti výdajům na zdravotnictví a vzdělávání a ve vztahu k HDP?
- V případě, že země má vysokou úroveň vojenských výdajů, „neskrývají se“ v některých z nich výdaje sociální (např. v silně militarizovaných společnostech může vojsko zajišťovat nemocnice, sociální zabezpečení atd.)?
- Má tato země významné množství „mimorozpočtových“ vojenských výdajů (tj. existují významné vojenské výdaje mimo běžné procesy rozpočtové odpovědnosti a kontroly)?

Toky podpory

8.8 Členské státy by měly zohlednit úroveň toků podpory směřujících do dovážející země a jejich případnou zastupitelnost¹¹.

- Je země značně závislá na mnohostranné pomoci, jakož i na pomoci dvoustranné a pomoci ze strany EU?
- Jaký je u této země poměr mezi pomocí, na které je závislá, a hrubým národním důchodem?

¹¹ Zastupitelností se rozumí potenciální odklon toků podpory do nepatřičných vojenských výdajů.

Kumulativní dopad

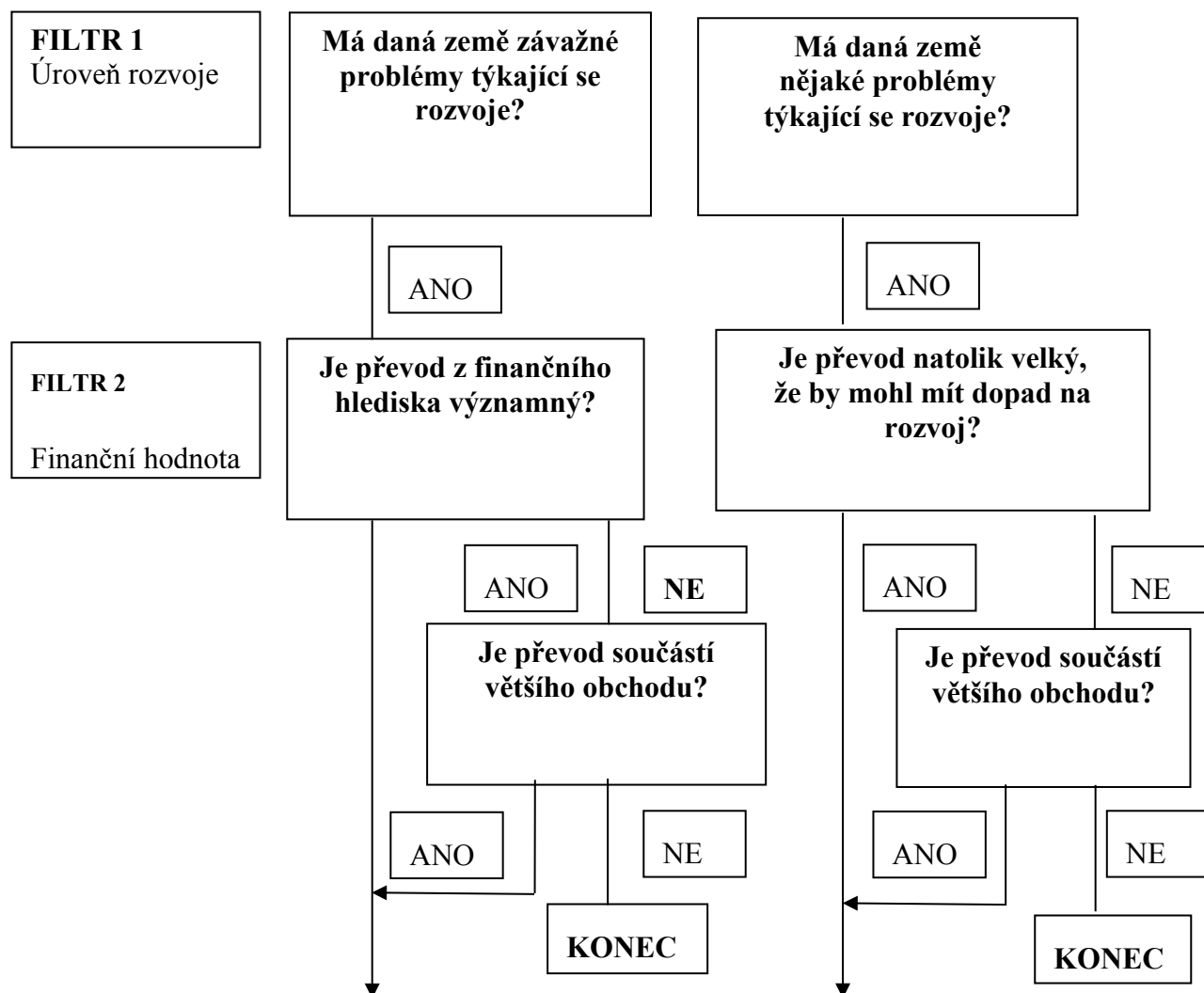
8.9 Kumulativní dopad dovozu zbraní na hospodářství přijímající země je možné posoudit pouze tehdy, pokud se vezme v úvahu vývoz z veškerých zdrojů; přesné údaje však nejsou obvykle k dispozici. Každý členský stát může zvážit kumulativní dopad svých vývozů zbraní do přijímající země, včetně nedávných a očekávaných žádostí o licence. Může rovněž vzít v úvahu dostupné informace o stávajících a plánovaných vývozech jiných členských států EU, jakož i jiných dodavatelských států. Možnými informačními zdroji jsou mimo jiné: výroční zpráva EU, výroční zprávy členských států, Wassenaarské ujednání, Registr OSN konvenčních zbraní a výroční zprávy Stockholmského mezinárodního institutu pro mírový výzkum.

8.10 Údaje o kumulativních vývozech zbraní mohou sloužit jako podklady pro přesnější posouzení:

- minulých, současných a očekávaných trendů ve vojenských výdajích přijímající země a vlivu navrhovaného vývozu na tyto trendy;
- trendů ve vojenských výdajích vyjádřených procentním podílem z důchodu přijímající země a procentním podílem jejích sociálních výdajů.

8.11 **Rozhodnutí:** na základě údajů a posouzení klíčových prvků uvedených v bodech 8.3 až 8.10 dospějí členské státy k rozhodnutí o tom, zda by navrhovaný vývoz vážně ohrozil udržitelný rozvoj přijímající země.

Pro počáteční rozhodnutí o tom, zda je vhodné žádost o vývozní licenci posoudit podle osmého kritéria, budou členské státy muset zvážit úroveň rozvoje přijímající země a finanční hodnotu navrhovaného vývozu. Následující graf má pomoci členským státům při jejich rozhodování:

JE ZAPOTŘEBÍ DALŠÍ ANALÝZY NA ZÁKLADĚ OTÁZEK A SKUTEČNOSTÍ UVEDENÝCH V BODECH 8.3 AŽ 8.10, A TO ZA PŘEDPOKLADU, ŽE JSOU K DISPOZICI INFORMACE

Celkové posouzení bude věnovat zvláštní pozornost bezpečnostní situaci přijímající země a významu specifik transakce, která je předmětem přezkumu (například druh materiálu (útočný / obranný / využívaný při dohledu nad územím a ochraně hranic), druh konečného uživatele (policie, ozbrojené síly), náklady na údržbu a provoz během celého životního cyklu apod.).

Příloha B (ke kapitole 2 oddílu 8)

Členské státy mohou zvážit řadu sociálních a hospodářských ukazatelů, které se vztahují k přijímajícím zemím, a jejich trendy za minulé roky. Tyto ukazatele, včetně zdrojů dotčených údajů, jsou uvedeny níže.

Ukazatel	Zdroj údajů
Výše vojenských výdajů v porovnání s veřejnými výdaji na zdraví a vzdělávání	IISS – vojenský výkaz, SIPRI, zprávy Světové banky/MMF týkající se konkrétních zemí, ukazatele světového rozvoje
Procentní podíl vojenských výdajů na hrubém domácím produktu (HDP)	IISS – vojenský výkaz, SIPRI, zprávy Světové banky/MMF týkající se konkrétních zemí, ukazatele světového rozvoje
Poměr mezi pomocí, na které je země závislá, a hrubým národním důchodem	Ukazatele světového rozvoje
Udržitelnost veřejných financí	Ukazatele světového rozvoje, zprávy o světovém rozvoji, zprávy IFI týkající se konkrétních zemí

SEZNAM ZKRATEK

IFI : Síť pro monitorování mezinárodních finančních institucí

IISS : Mezinárodní institut strategických studií

MMF: Mezinárodní měnový fond

SIPRI: Stockholmský mezinárodní institut mírového výzkumu

Ukazatel	Zdroj údajů
Udržitelnost zadlužení	Světová banka/MMF, včetně zpráv o zemích
Výsledky podle rozvojových cílů tisíciletí (po roce 2005)	Rozvojový program OSN, zpráva o lidském rozvoji
Otázky správy	Světová banka (zejména celosvětové ukazatele správy, hodnocení politického a institucionálního rámce konkrétních zemí (CPIA) a údaje o příjmech) ¹²

UNDP: Rozvojový program OSN

WB : Světová banka

WDI : ukazatele světového rozvoje

WDR: zprávy o světovém rozvoji

¹² <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp> (celosvětové ukazatele správy);
<http://www.worldbank.org/ida/IRAI-2011.html> (hodnocení politik a institucí zemí) a
<http://data.worldbank.org/indicator/GC.REV.XGRT.GD.ZS/countries> (údaje o příjmech).

SEZNAM ZDROJŮ (INTERNETOVÉ STRÁNKY)

- IFI : <http://www.ifitransparency.org>
- IISS : <http://www.iiss.org>
- MMF: <http://www.imf.org>
- SIPRI: <http://www.sipri.org>
- UNDP: <http://www.undp.org.in>
- WB : <http://www.worldbank.org>
- WDI : <http://data.worldbank.org/products/wdi>
- WDR: <http://econ.worldbank.org/wdr>

Oddíl 1: Požadavky na poskytování informací pro výroční zprávu EU

1.1 V článku 8 společného postoje se uvádí:

„1. Každý členský stát rozesílá ostatním členským státům důvěrnou výroční zprávu o svých vývozech vojenských technologií a vojenského materiálu a o provádění tohoto společného postoje.

2. Výroční zpráva EU vycházející z příspěvků všech členských států je předkládána Radě a zveřejňována v řadě C Úředního věstníku Evropské unie.

3. Kromě toho každý členský stát, který vyváží technologie nebo materiál uvedené na Společném vojenském seznamu EU, zveřejňuje národní zprávu o svých vývozech vojenských technologií a vojenského materiálu, jejíž obsah bude v souladu s platnými vnitrostátními předpisy, a poskytne informace pro výroční zprávu EU o provádění tohoto společného postoje, jak je stanoveno v uživatelské příručce.“

1.2 Každý členský stát poskytne každoročně ESVČ tyto informace: Informační prvky označené * se nezveřejní přímo ve výroční zprávě EU, ale budou shrnuty způsobem, na němž se členské státy dohodnou:

- a) počet vývozních licencí udělených jednotlivým místům určení, rozepsaný podle kategorií vojenského seznamu (pokud je k dispozici);
- b) hodnota vývozních licencí udělených jednotlivým místům určení, rozepsaná podle kategorií vojenského seznamu (pokud je k dispozici);
- c) hodnota skutečných vývozu do jednotlivých míst určení, rozepsaná podle kategorií vojenského seznamu (pokud je k dispozici);
- d) počet zamítnutí vystavených pro jednotlivá místa určení, rozepsaných podle kategorií vojenského seznamu*;
- e) počet použití každého kritéria společného postojů pro jednotlivá místa určení, rozepsaných podle kategorií vojenského seznamu*;
- f) počet zahájených konzultací;
- g) počet přijatých konzultací;
- h) adresa vnitrostátní internetové stránky s výroční zprávou o vývozech zbraní.

1.3 Pokud členské státy využívají otevřené licence, poskytnou pokud možno co nejvíce uvedených informací.

- 1.1 V rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky má Společný vojenský seznam EU postavení politického závazku. Poslední znění Společného vojenského seznamu EU je k dispozici na této internetové stránce ESVČ:

http://www.eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm

- 1.2 Seznam bude aktualizován tak, aby odrážel změny příslušných mezinárodních seznamů a zahrnoval veškeré další změny, na kterých se členské státy dohodnou.

- 1.1 Pokyny týkající se oznámení o zamítnutí a konzultací jsou zveřejňovány a pravidelně aktualizovány v on-line systému Pracovní skupiny pro vývoz konvenčních zbraní.
